

14—16 maj

Debatter m. m.

Onsdagen den 14 maj

	Sid.
Svar på enkla frågor:	
av herr Österdahl (fp) om forskning rörande lönebildningen..	3
av herr Nyman (fp) om åtgärder genom skolan mot barntrafikolyckor	4
av herr Blomquist (m) ang. säkerhetskraven vid motorcykeltävlingar	6
av herr Brundin (m) om skydd mot viss störning av färgtelevisionen	7
av herr Schött (m) ang. fyrplatsen på Gotska Sandön	9
Forskarutbildning och forskarkarriär m. m.	11
Ny organisation av sjöfartsverket	47
Tidpunkten för ikraftträdandet av vissa författningar beträffande registrering av sjömän	51
Bidrag till småbåtshamnar	52
Interpellation av herr Jacobsson, Gösta, (m) ang. utvecklingen på valutaområdet	54

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 14 maj

Statsutskottets utlåtande nr 93, ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.	11
Andra lagutskottets utlåtande nr 55, ang. ändring i studiemedelsförordningen	47

	Sid.
Jordbruksutskottets utlåtande nr 20, ang. vissa kostnader för doktorandstipendier vid jordbrukets högskolor	47
Statsutskottets utlåtande nr 94, ang. anslag till byggnadsarbeten samt inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m.	47
— nr 95, ang. professur i historia, särskilt stads- och kommunhistoria, vid universitetet i Stockholm	47
— nr 96, ang. farleder m. m. i Hjälmarens och ang. ny organisation av sjöfartsverket, m. m.	47
Andra lagutskottets utlåtande nr 50, ang. ny organisation av sjöfartsverket, m. m.	51
Jordbruksutskottets utlåtande nr 17, ang. ny organisation av sjöfartsverket, m. m.	52
Statsutskottets utlåtande nr 97, ang. ändrad fördelning av ärendena mellan statsdepartementen	53
— nr 99, ang. statlig garanti för Aktiebolaget ASEA-ATOM:s förpliktelser m. m.	53
— nr 100, om anslag ur Norrlandsfonden till samerna	53
— nr 101, om undersökning angående förekomsten av naturgas och olja på östgötaslätten	53
— nr 102, ang. anslag till Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m.	53

Onsdagen den 14 maj

Kammaren sammanträdde kl. 10.30; och dess förhandlingar leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 6 innevarande månad.

Om forskning rörande lönebildningen

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr *Österdahls* (fp) fråga om forskning rörande lönebildningen, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 9 maj, och anförde:

Herr talman! Herr *Österdahl* har frågat mig om jag uppmärksammat behovet av grundläggande lönebildningsforskning.

Lönebildningen som den genom arbetsmarknadsorganisationernas förhandlingar utvecklats i vårt land, spelar en strategisk roll för den samhälls-ekonomiska utvecklingen. Någon specialforskning, utöver den som redan bedrivs på olika områden, om denna roll i det större sammanhanget har jag inte funnit vara erforderlig.

Herr ÖSTERDAHL (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet och chefen för finansdepartementet för svaret på denna fråga. Anledningen till frågan är just det som statsrådet nämnt om hur betydelsefull den är.

Man vet ju att marknadsfaktorer påverkar lönebildningen och att arbetsmarknadsorganisationerna har en viss uppfattning om vad som är lönebildan-

de, men man kan fråga sig om det finns någon objektiv bedömningsgrund för vilka faktorer lönebildningen grundar sig på.

Den senaste tidens debatt har visat att det är ett mera allmänt tyckande i denna fråga. Visserligen är arbetsgivar- och arbetstagarparterna i vissa fall överens om gemensamma värderingar, t. ex. ansvar, självständighet, psykiska påfrestningar, men i flertalet fall råder det olika uppfattningar om värderingarna.

När man nu i statsförvaltningen håller på att införa en befattningsnomenklatur, söker man fastställa vad den enskilde tjänstemannen gör och med stöd av den nuvarande lönestatistiken ge honom en lön som enbart är en avspeglning av den lön man av hävd och enligt marknadsfaktorer haft på en sådan befattningstyp. Detta medverkar till att konservera en hävdvunnen lönesättning.

Inom vissa organisationer pågår ett forskningsarbete i analytisk arbetsvärdering. Bättre kännedom om de grundläggande elementen i vad som är lönebildande tycker jag skulle vara ett ypperligt hjälpmedel för att få en mera vetenskaplig uppfattning om vad som verkligen är betydelsefullt när den enskilda människans arbetsinsats skall värderas.

Mot den bakgrunden är det angeläget med ytterligare forskning på detta område. Jag tycker att institutet för arbetsmarknadsforskning bör erhålla större möjligheter att dels i egen regi utföra forskningsuppgifter, dels i samarbete med andra institutioner och med universitet vara den sammanhållande länken i forskningsarbetet på lönebildningens område.

Om åtgärder genom skolan mot barntrafikolyckor

Herr talmannen, som under detta anförande infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, förklarade överläggningen avslutad.

Om åtgärder genom skolan mot barntrafikolyckor

Herr statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet PALME erhöll ordet för att besvara herr *Nymans* (fp) fråga om åtgärder genom skolan mot barntrafikolyckor, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 7 maj, och yttrade:

Herr talman! Herr Nyman har frågat mig, vilka åtgärder jag ämnar vidta för att inom den obligatoriska skolan och förskolan motverka de ökande barntrafikolyckorna.

Trafikundervisningen utgör — enligt de riktlinjer som skolöverstyrelsen utfärdat — en integrerande del av undervisningen i bl. a. svenska, hembygds-kunskap och gymnastik. En rad åtgärder har också vidtagits för att informera och fortbilda skolledare och lärare om såväl trafikundervisningen som skolpolisverksamheten. Jag vill vidare nämna att det inom skolöverstyrelsen pågår en översyn av trafikutbildningen vid lärarhögskolorna. Skolöverstyrelsen har en särskild arbetsgrupp för dessa frågor, vari ingår även representanter från trafiksäkerhetsverket, rikspolisstyrelsen, Sveriges Radio och NTF.

Minst lika viktigt som en förbättrad trafikundervisning är att åstadkomma att skolområdena blir trafiksäkra liksom att eliminera de många olyckorna i samband med skolskjutsarna. Dessa problem är föremål för utredning.

Vad gäller trafikproblem för barn i förskoleåldrarna bedrivs forskning vid lärarhögskolan i Stockholm. Vidare uppmärksammar kommittén för barns utemiljö frågan om trafiksäkerheten vid lekplatserna.

Det pågår således ett intensivt arbete

inom skolområdet för att nedbringa antalet trafikolyckor.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret på min enkla fråga. Av det har jag förstått att ett intensivt arbete pågår inom skolöverstyrelsen för att nedbringa antalet barntrafikolyckor, och jag hade heller inte väntat mig något annat.

Anledningen till min fråga är den stigande olycksfallsfrekvensen. Om man jämför trafikolyckorna under åren 1967 och 1968 finner man att olyckorna det senare året ökat med 10 procent. Vid en analys av dessa olyckor framgår att barntrafikolyckorna tyvärr har ökat avsevärt. I åldrarna 7—14 år lär antalet olyckor ha stigit med cirka 20 procent, och för de aktiva trafikanterna i dessa åldrar som råkat ut för olyckor, dvs. cykelåkande och promenerande barn, lär ökningen vara hela 30 procent. Detta är ju alarmerande siffror.

Skolöverstyrelsen gjorde en mycket god insats då det gällde att förbereda barnen för högertrafiken, och det är tydligt att man måste göra ytterligare en satsning för att nedbringa antalet barntrafikolyckor.

I samband med högertrafikomläggningen fanns särskilda kontaktlärare för trafiksäkerhetspropaganda i skolorna. De betalades med högertrafikomläggningsmedel och erhöll sitt undervisningsmaterial från högertrafikkommissionen. Deras verksamhet pågick till och med budgetåret 1967/68.

I sina anslagsökanden för budgetåret 1968/69 begärde skolöverstyrelsen att få medel till en organisation för det ordinarie trafikundervisningsarbetet av samma typ som kontaktläroorganisationen för högertrafikpropagandan. Detta beviljades emellertid inte. Därefter kom så skolöverstyrelsens riktlinjer och anvisningar av den 15 maj 1968.

Det är kanske för tidigt att vänta sig resultat av denna verksamhet efter så

Om åtgärder genom skolan mot barntrafikolyckor

kort tid. Men kommer det arrangeras att fungera bra, att lärarna helt och hållet skall ta hand om undervisningen i trafiksäkerhet? Man har åtminstone ifrågasatt om det inte vore effektivare att skapa ett slags permanent trafikutbildningsorgan, t. ex. med hjälp av gymnastiklärarna och även av andra, utomstående krafter.

Statsrådet nämnde också skolöverstyrelsens arbetsgrupp för trafikundervisning i skolorna — TRUSK — vilken undersökt mellan- och högstadiееlevernas trafikfärdigheter samt också utfört en attitydundersökning av elevernas och lärarnas inställning till trafikundervisningen. Man får hoppas att denna undersökning och den här arbetsgruppen skall ge uppslag till lämpliga åtgärder om det visar sig att det nya systemet för trafikundervisning inte är så bra.

Jag fann också intressant vad utbildningsministern påpekade om att det är minst lika viktigt att ha en förbättrad trafikundervisning så att skolområdena blir trafiksäkra. Detta skall ju också utredas.

Herr talman! Jag är övertygad om att skolöverstyrelsen följer denna fråga med uppmärksamhet och att ett intensivt arbete pågår. Med de pedagogiska hjälpmedel som i dag finns till hands tror jag man skall kunna utveckla trafikundervisningen för dessa åldrar i syfte att nedbringa barntrafikolyckorna. I första hand har det talats om åldrarna 3—13 år.

Det är givetvis också viktigt att tillräckliga resurser ställs till förfogande för trafikundervisningen såväl i grundskolan som i förskolan. Men detta är en fråga som vi får ta upp till behandling i andra sammanhang.

Jag ber att återigen få tacka för statsrådet Palmes svar.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Denna fråga spänner i hög grad över min nuvarande verksamhet såväl som min föregående verk-

samhet i kommunikationsdepartementet.

I samband med högertrafikens införande byggdes kontaktläroorganisationen upp. En lärare vid varje skola hade det som extrauppdrag. Det var också en riktig satsning under ett intensivt övergångsskede. Men när vi sedan skulle bygga upp en mer permanent organisation fann vi det lämpligare med ett antal konsulenter — fyra stycken på skolöverstyrelsen — som hade denna verksamhet som sin enda uppgift. Vid skolorna utnyttjades vidare hela lärarpersonalen för trafikundervisning integrerad i skilda ämnen. Det är väl ingen som påstår att inte den organisationen fungerar.

Både herr Nyman och jag är överens om att det utförs ett intensivt arbete inom skolöverstyrelsen på detta område. Det är inte bara fråga om undervisning i skolan, utan också i hög grad om den miljö i vilken barnen dagligen lever, det sätt på vilket de tar sig till och från skolan osv.

Jag tillsatte häromåret en utredning om lekplatsernas utformning och över huvud taget om trafiksäkrare stadsbyggnad. Professor Lindström har bland annat i sina utredningar visat att i bostadsområden som är utformade så att de tillgodoser trafiksäkerhetskrav är antalet barntrafikolyckor sju gånger färre än i områden som är planerade enligt äldre modell. Detta gäller såväl i Göteborg som i Los Angeles. Skall vi kunna nedbringa barntrafikolyckorna måste vi naturligtvis dessutom meddela barnen kunskaper i trafikfrågor. På det området har en kraftig intensifiering skett under senare år. Vidare måste vi utforma miljön så att vi inte ställer orimliga krav på barnen.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Jag förstår att trafikolyckor är ett mycket komplicerat problem. Det är inte bara skolan som har ansvar och genom sin undervisning

Ang. säkerhetskraven vid motorcykeltävlingar

kan hjälpa eleverna att undgå trafikolyckor, utan även andra instanser, som utbildningsministern nämnde. Miljöfrågor t. ex. kommer in i bilden. Jag tror emellertid att det finns all anledning att följa upp frågan om ökad trafiksäkerhet. För min del hoppas jag att det nuvarande systemet skall fungera bra, men det blir kanske anledning att ompröva frågan om det visar sig att man inte kan åstadkomma en minskning av antalet barntrafikolyckor.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. säkerhetskraven vid motorcykeltävlingar

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara herr *Blomquist* (m) fråga angående säkerhetskraven vid motorcykeltävlingar, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 7 maj, och anförde:

Herr talman! Herr Blomquist har frågat mig, om jag anser att fordringarna på förarnas kvalifikationer och utrustning samt övriga säkerhetskrav i samband med motorcykeltävlingar är tillfredsställande.

När det gäller tävlingar med fordon på väg skall länsstyrelses tillstånd inhämtas. I 53 § vägtrafikförordningen föreskrivs, att länsstyrelse — om sådant tillstånd ges — skall »meddela nödiga föreskrifter till förebyggande av fara och olägenhet för trafiken och för dem, som bo eller uppehålla sig vid vägen, ävensom i övrigt vid tillståndet fästa de villkor, som kunna finnas påkallade». Det åligger således vederbörande länsstyrelse att föreskriva erforderliga åtgärder för uppnående av största möjliga säkerhet vid motortävling på väg för såväl deltagare som åskådare och annan allmänhet.

Tillstånd för motortävling på särskild bana prövas av resp. polismyndighet

enligt allmänna ordningsstadgan, varvid myndigheten skall beakta ordnings- och säkerhetssynpunkter. I förarbetena till stadgan har uttalats bl. a., att i den mån det är fråga om tillställningar, som synes kunna medföra fara för åskådarnas eller de uppträdandes liv eller säkerhet, bör frågan om åtgärder till förebyggande därav upptas till prövning och föranleda erforderliga säkerhetsföreskrifter. Enligt vad jag erfarit torde polismyndigheterna vid tillståndsgivning i allmänhet anse tillämpning av det av Svenska motorcykelförbundet antagna nationella tävlingsreglementet tillgodose rimliga krav.

Motorcykelförbundets tävlingsreglemente, som upprättats i enlighet med Internationella motorcyklistfederationens rekommendationer, innehåller noggranna föreskrifter om såväl förarna själva som om deras och motorcyklarnas utrustning m. m. Sålunda föreskrivs bl. a. om läkarundersökning, förarlicens, skyddshjälm och skyddskläder, motorcykelns konstruktion och banans utformning m. fl. förhållanden till skydd för såväl förare som funktionärer och åskådare.

Jag kan slutligen nämna, att Kungl. Maj:t uppdragit åt rikspolisstyrelsen och dåvarande väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att gemensamt efter samråd med länsstyrelserna och efter överläggningar med berörda motororganisationer utarbeta förslag till anvisningar för prövningen av ärenden rörande tillstånd till motortävling. Detta arbete beräknas bli slutfört inom ett par månader. Det kommer således inom kort att ges tillfälle till överväganden huruvida ytterligare åtgärder kan vara erforderliga inom detta område.

Herr BLOMQUIST (m):

Herr talman! Motorcykelsporten är en i många avseenden fin och värdefull sport. Jag har länge ansett att den också kan ha en ungdomsvårdande uppgift. Därför är det viktigt att slå vakt om denna sportgren.

Om skydd mot viss störning av färgtelevisionen

Vårens olycksstatistik vid motorcykeltävlingar oroar. Två dödsolyckor har inträffat och en rad allvarliga skador har uppstått. Det är naturligt att då fråga om det i dag finns brister i säkerhetsbestämmelserna och i kraven på förarnas kunnande innan de släpps ut på banorna.

Statsrådet Lundkvist har nyss givit mig ett svar, där han utförligt redogjort för de rådande bestämmelserna, och jag tackar statsrådet för detta.

Enligt vad jag kan förstå har det vid olyckstillfällena i vår inte brustit i de yttre säkerhetsbestämmelserna.

Men det kan finnas andra brister som snarast behöver avhjälpas, vilket bekräftas av Svenska motorcykelförbundet, som sammanträdde i lördags och med verklig vilja försökte skapa klarhet i dessa sammanhang. Man beslöt utreda den ivrigt debatterade hjälmfrågan, men även förarutbildningen togs upp till behandling och resulterade i ett beslut om utredning. Jag tycker det är bra med detta resoluta uppträdande från SVEMO:s sida.

I sista delen av sitt svar nämnde statsrådet att Kungl. Maj:t uppdragit åt rikspolisstyrelsen att i samråd med länsstyrelserna och efter överläggningar med motororganisationerna utarbeta förslag till anvisningar för hur tillståndsgivningen vid motortävlingar skall prövas.

Detta var en värdefull upplysning. Därigenom bringas kanske ett irritationsmoment ur världen.

Det har nämligen varit så att man förr som ett led i förarutbildningen körde vad som kallades »tävlingar i skogen», dvs. på allmän landsväg. Dessa tävlingar gav förarna en god utbildning, eftersom de kördes omväxlande på asfalterade vägar och grusvägar. I dag är sådana tävlingar svårare att arrangera då de tillståndsgivande myndigheterna — som antingen är polismyndighet eller länsstyrelse — tydligen har olika inställning till dem. Nu kan man kanske förvänta enhetlighet i bedöm-

ningen, vilket kan medföra större möjligheter att ordna sådana tävlingar mera kontinuerligt.

Jag hoppas till sist att säkerhetsfrågorna i stort kan bli föremål för genomgång vid det samråd och de överläggningar som rikspolisstyrelsen bl. a. har med motororganisationerna.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Om skydd mot viss störning av färgtelevisionen

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara herr *Brun-
dins* (m) fråga om skydd mot viss störning av färgtelevisionen, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 7 maj, och yttrade:

Herr talman! Herr Brundin har frågat mig vilka åtgärder som kommer att vidtas av berörda myndigheter för att förhindra att färgtelevisionsmottagningar störs av kommunikationsradiosändare.

TV-mottagare har en viss känslighet för signaler på andra frekvenser än dem mottagarna är inställda för. Vid frekvenstilldelning för andra slag av radiotrafik beaktas detta förhållande, och lösningar eftersträvas som innebär bästa möjliga skydd mot störningar. I de fall sådana likväl uppkommit har de efter anmälan till televerket i regel kunnat avhjälpas.

Lösningen av ifrågakvarande störningsproblem ligger delvis på mottagarsidan. Härvidlag kan konstateras att televerket — med hänsyn till det växande behovet av sändningsfrekvenser för kommunikationsradio och till introduktionen av den relativt sett känsligare färg-TV — har funnit skäl att ytterligare utreda störningsfrågan. Utredningsarbetet kan förväntas resultera i förslag till rekommendationer angående vissa tekniska egenskaper hos TV-mottagare i vad avser deras känslighet för signaler på andra frekvenser.

Om skydd mot viss störning av färgtelevisionen

Herr BRUNDIN (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Lundkvist för svaret på min enkla fråga, av vilket framgår att den sannolika lösning som man tydligen funderar på innebär att vissa förändringar skulle behöva göras på TV-mottagarna. Det finns i vårt land närmare två och en halv miljoner TV-apparater. Av dessa är ännu bara 70 000 färg-TV-apparater, men det antalet växer med ungefär 5 000 per månad.

Det problem som jag tagit upp har visserligen tidigare förekommit för vanliga TV-apparater på vissa orter i landet. Såvitt man kunnat få icke helt bekräftade men sannolika uppgifter rör det sig om knappt 1 000 anmälda störningsfall per år. Av dem går det att klara ett betydande antal genom speciella åtgärder antingen av televerket eller på annat sätt. Man i och med att färg-TV-apparaterna kommer blir detta problem mycket större, då störningarna blir besvärligare. Dessutom växer naturligtvis problemen i omfattning genom att antalet kommunikationsradio-sändare stiger.

I det avtal som upprättas mellan å ena sidan den som får dra i gång en sändare och å andra sidan televerket ingår att abonnenten måste garantera att sändningarna inte stör t. ex. TV och radio. Om nu emellertid störning uppkommer behöver det inte vara en särdeles stor sändaranläggning för att det skall bli ganska dyrt att vidta de förändringar som kan leda till att störningarna avlägsnas.

Det är därför bekymmersamt att televerket anvisar sådant frekvensområde att man redan därigenom skapar betydande risker för störningar. Det kan inte vara rimligt att nu i första hand sikta till att undanröja detta besvär genom att vidta ändringar på ett stort antal redan befintliga TV-apparater eller på de TV-apparater som nu produceras. Det är framför allt av två skäl. För det första finns en internationell överenskommelse om vilka störningsskydd

TV-apparater skall ha. För det andra kommer detta — även om det blir ett mycket stort problem för dem som drabbas av störningar — ändå bara att beröra ett mindre antal TV-apparater. Det kan inte vara rimligt att införa en fördyrande åtgärd, som skulle drabba samtliga nyproducerade TV-apparater som skall försäljas här i landet.

Jag måste därför be statsrådet överväga att med televerket ta upp och diskutera en annan lösning än den som här visserligen inte klart utsagts men klart antytts. Man bör söka förflytta de kommunikationsradiosändare som blivit felaktigt frekvensförlagda i förhållande till TV-frekvensområdena respektive lägga nya sändare på sådana frekvensområden som inte förorsakar störningar.

Herr statsrådet LUNDKVIST:

Herr talman! Mitt svar bör naturligtvis inte uppfattas så att man ensidigt skall inrikta sig på att uteslutande i samband med tillverkning av mottagningsapparater skapa erforderligt skydd. Självfallet skall man också — och det gör televerket — inrikta sig på den andra sidan av saken, nämligen frekvenstilldelning, sändning m. m. och även där försöka motverka risken för störningar. Jag tror att vi befinner oss i en teknisk utveckling som gör det angeläget att, så som televerket nu gör, försöka skapa möjligheter för tillverkarna av TV-apparater att förutse vilka insatser i tekniskt hänseende som kan behövas för att man skall få bästa möjliga förhållanden på detta i framtiden kanske relativt besvärliga område.

Herr BRUNDIN (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för detta senaste inlägg. Det gav litet mera hopp än det första svaret. Jag vill emellertid erinra om att vi har en internationell överenskommelse om vilka störningsskydd som skall finnas i TV-appa-

rater. Dessutom har vi en internationell TV-marknad. Vi blir alltså beroende inte bara av vad vi själva bestämmer om tillverkningen här i landet utan också av vad som är praxis i andra länder, där man uppenbarligen genom en annan frekvensfördelning undvikit detta problem.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. fyrplatsen på Gotska Sandön

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet LUNDKVIST erhöll ordet för att besvara herr *Schöotts* (m) fråga angående fyrplatsen på Gotska Sandön, vilken fråga intagits i kammarrens protokoll för den 9 maj, och anförde:

Herr talman! Herr Schött har frågat om jag vill medverka till att fyrplatsen på Gotska Sandön även framdeles kommer att vara bemannad trots framförda förslag om fyrens automatisering.

Under senare år har sjöfartsverket genomfört ett omfattande program för fyrautomatisering. Detta arbete fortsätter. I planerna ingår även automatisering av fyrarna på Gotska Sandön.

För sjöfartsverkets del talar såväl ekonomiska som nautiska skäl för automatisering och därmed avbemannning av fyrarna. Frågan berör dock bl. a. även SMHI, domänverket och försvaret för vilka myndigheter fyrpersonalen i dag utför vissa tillsyns- och observationsuppgifter. Inom berörda departement övervägs f. n. hur dessa uppgifter skulle kunna lösas vid en avbemannning av fyrarna. Med hänsyn härtill är jag för dagen inte beredd att göra något uttalande om hur frågan slutligt kommer att lösas.

Herr SCHÖTT (m):

Herr talman! Till kommunikationsministern ber jag att få framföra mitt tack för svaret på min fråga.

Ang. fyrplatsen på Gotska Sandön

Denna var föranledd av den oro som många, främst naturligtvis gotlänningar, känner inför en utveckling innebärande att Gotska Sandön skulle bli utan bofast befolkning.

I och för sig har man givetvis full förståelse för sjöfartsstyrelsens strävanden att genom rationalisering hålla nere kostnaderna för fyrväsendet. Med skärpa hävdar man emellertid att en avbemannning av Gotska Sandöns fyr skulle medföra så stora olägenheter på andra områden, att man bör avstå från den besparing för sjöfartsväsendet som detta skulle innebära.

Inom sjöfartsstyrelsen gjordes 1966 en utredning om avbemannning av fyrplatsen på Gotska Sandön. Utredningen skedde i samråd med försvaret, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI, länsstyrelsen på Gotland och domänstyrelsen. Den huvudsakliga frågan som därvid diskuterades var vilken eller vilka myndigheter som skulle stå för merkostnaderna för att behålla fyrplatsen bemannad. Samtliga berörda parter uttryckte sitt stora intresse för att en avbemannning inte skulle ske, men man kunde inte gå med på sjöfartsstyrelsens förslag att hela merkostnaden skulle fördelas på övriga myndigheter utom sjöfartsstyrelsen. Från försvarets sida framhölls att man enligt tidigare beslut av Kungl. Maj:t inte kan betala för civila myndigheters verksamhet, även om denna är av nytta för försvaret. Man kunde emellertid tänka sig att göra vissa insatser utan att det blev fråga om ett rent kostnadsansvar för fyrplatsen; som exempel på sådana insatser kan nämnas helikoptertransporter.

De berörda parterna blev således inte ense om vem som skulle stå för merkostnaden för att behålla fyrplatsen bemannad, men samtliga myndigheter som sjöfartsverkets utredningsman samrådde med framhöll att en avbemannning inte kunde vara lämplig.

Sjöfartsstyrelsens interna utredning om avbemannningen av Gotska Sandöns

Ang. fyrplatsen på Gotska Sandön

fyrplats utmynnade i ett förslag att fyrplatspersonalen skulle behållas och att kostnadsansvaret skulle fördelas på de berörda myndigheterna. Utredningen har emellertid inte lagts till grund för sjöfartsstyrelsens senare agerande i frågan. I styrelsens petita för 1969/70 meddelas att bostäderna för fyrpersonalen har utdömts av hälsovårdsmyndigheterna, vilket framtingat en tidigare läggning av fyrplatsens avbemannning. Detta beräknas inträffa under budgetåret 1970/71. Till petitan har en reservation lämnats av den tjänsteman som gjorde den tidigare interna utredningen i frågan. Denne anser att sjöfartsstyrelsen inte bör föregripa Kungl. Maj:ts ställningstagande i frågan, då denna berör inte bara sjöfartsstyrelsen utan även ett stort antal andra myndigheter och intressenter.

Vid kontakt med domänverket, som förvaltar Gotska Sandön i dess egenskap av nationalpark, har inhämtats att man bestämt motsatt sig en avbemannning av fyrplatsen på ön. Skulle så ske, ser man sig nödsakad att åtminstone viss del av året stationera en tillsynsman där inte minst ur brandskyddssynpunkt. Naturvårdsverket har inte haft anledning att ta officiell ställning till frågan om Gotska Sandön, men från tjänstemannahåll betonas fördelen av att det finns bofast personal i en nationalpark, som kan hålla viss uppsyn över den utan att det är dess huvudsakliga uppgift. Det gäller ju här att skydda en flora, en fauna och ett landskap av säregen art och av största intresse. I våra dagar med den väldiga utvecklingen på småbåtsfronten finns det särskild anledning att understryka skyddsbehovet.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut har på Gotska Sandön en mycket viktig väderleksstation. Det är angeläget att där finns bemanning, inte minst med hänsyn till sjö-, moln- och isobservation som erfordras för fullständig väderprognosering.

Flera intressenter finns säkerligen, även om några officiella uttalanden från dem inte föreligger. Jag inskränker mig till att som exempel nämna tullverket, polisen och sjöräddningen. I sammanhanget erinrar jag också om att vi på Gotska Sandön har en kyrka, för några år sedan invigd av dåvarande biskopen Anderberg.

Av statsrådets svar framgår att man är fullt medveten om att frågan om en avbemannning av Gotska Sandöns fyrplats är en angelägenhet ej enbart för sjöfartsverket utan att den berör ett flertal andra myndigheter, för vilka fyrpersonalen i dag utför vissa tillsyns- och observationsuppgifter. Inom berörda departement övervägs också hur dessa uppgifter skall kunna lösas vid en avbemannning av fyrarna.

Givetvis hade det varit önskvärt, att statsrådet redan i dag kunnat lämna gotlänningarna och oss andra ett klart besked att någon avbemannning av Gotska Sandön ej kan komma i fråga. Försvars-, sjöräddnings-, naturvårdsm. fl. skäl talar bestämt mot en avbemannning. Något sådant besked har ej lämnats, men statsrådets svar är så formulerat, att garanti bör kunna anses föreligga för att någon förhastad åtgärd icke kommer att vidtagas utan att samråd kommer att ske med skilda intressenter för att skydda Gotska Sandön. Att ett sådant samråd skulle kunna resultera i något annat än en ständigt bemanning av ön även i framtiden, förefaller otänkbart.

Herr talman! Än en gång ber jag att få tacka statsrådet Lundkvist för svaret på min fråga.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 108, angående godkännande av avtal mellan Sverige och Liberia för undvikande av dubbelbeskattningsbe-

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

träffande skatter på inkomst och förmögenhet.

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående forskarutbildning och forskarkarriär m. m. jämte motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till statsutskottet.

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 beräknat medel för de ändamål, som avsåges med nedanstående anslag, hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 31, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 7 mars 1969, föreslagit riksdagen att, såvitt nu vore i fråga, dels godkänna de riktlinjer för forskarutbildning och forskarkarriär m. m., som förordats i statsrådsprotokollet, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om grupplivförsäkring för innehavare av doktorandstipendium, dels för budgetåret 1969/70 under åttonde huvudtiteln anvisa till Vissa kostnader för reformerad forskarutbildning m. m. ett förslagsanslag av 3 878 000 kronor, till Särskilda åtgärder för forskarutbildning ett anslag av 3 400 000 kronor och till Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier ett reservationsanslag av 10 212 000 kronor.

I propositionen nr 31 hade behandlats tre huvudfrågor, nämligen forskarutbildningen, studiefinansieringen och forskarkarriären.

Reformeringen av forskarutbildningen innebar, att nuvarande licentiatexamen och doktorsgrad skulle sammanföras till en vetenskaplig examen, doktorsexamen. Studierna för denna examen skulle läggas upp så, att den effektiva studietiden kunde begränsas till fyra år. En genomtänkt, systematiskt planerad utbildningsgång skulle läggas upp för i princip varje enskild dokto-

rand. I den nya forskarutbildningen avsåges inslaget av metodisk undervisning och handledning öka väsentligt.

Det nya utbildningssystemet hade föreslagits träda i funktion den 1 juli 1969. Med hänsyn till det omfattande planeringsarbetet föresloges övergången ske successivt under en tvåårsperiod. Avsikten vore vidare, att de som börjat licentiatstudier skulle antingen övergå till det nya utbildningssystemet eller avlägga licentiatexamen före den 1 juli 1971. Motsvarande komme i princip att gälla fram till den 1 juli 1974 för den som nu arbetade på avhandling för doktorsgrad.

Studiefinansieringen föresloges bliva löst enligt samma huvudlinjer som för närvarande, dvs. genom särskilda stipendier samt tjänster som assistent och amanuens. I fråga om stipendierna föresloges en väsentlig kvalitativ förstärkning. Sålunda avsåges stipendiaterna få kontantbidrag av sammanlagt 12 500 kronor per år. Av detta belopp utgjorde 1 750 kronor studiebidrag inom ramen för de oavkortade studiemedelsbelopp, vilket ifrågavarande doktorander avsåges få rätt att erhålla. Därutöver föresloges, att innehavare av det nya doktorandstipendiet skulle erhålla efterlevandeskydd genom anslutning till statens grupplivförsäkring. Antalet stipendier avsåges öka successivt. För budgetåret 1969/70 beräknades medel för 50 nya stipendier.

Beträffande forskarkarriären föresloges — mot bakgrund av den starka kritik som riktats mot utredningens förslag till ett i princip nytt karriärsystem — endast vissa justeringar av nuvarande ordning. En betydande utbyggnad av antalet tjänster som forskarassistent och docent hade föreslagits komma till stånd under de närmaste åren. Vidare föresloges — i syfte att docenternas anställningsförhållanden skulle förbättras — att förlängt förordnande som docent skulle kunna medgivas utöver nuvarande maximitid av sex å sju år. Nuvarande tjänster som forskardocent föreslo-

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

ges bliva successivt avvecklade genom att tjänsterna den 1 juli 1969 omvandlades till personliga, icke tidsbegränsade tjänster för nuvarande innehavare. Enligt propositionen skulle nuvarande tjänster som laborator (motsvarande) från den 1 juli 1969 benämnas biträdande professor. Innehavare av forskardocentur avsåges få möjlighet att övergå och få personlig tjänst som biträdande professor.

De i propositionen framlagda förslagen utgjorde ett principprogram för en successivt genomförd reform. Redan för den första etappen i reformarbetet — dvs. budgetåret 1969/70 — hade förslagits en väsentlig ökning av resurserna. Bland annat möjliggjordes inrättande av ett 100-tal nya forskartjänster inom universitetsorganisationen nästa budgetår. Medelsbehovet för budgetåret 1969/70 kom till följd av de i propositionen framförda förslagen att öka med sammanlagt ca 8,7 miljoner kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 985, av herr *Blomquist*, och II: 1136, av herr *Nordstrandh*,

dels de likalydande motionerna I: 986, av herr *Jacobsson*, *Gösta*, m. fl., samt II: 1133, av fröken *Ljungberg* och herr *Oskarson*,

dels de likalydande motionerna I: 987, av herr *Larsson*, *Thorsten*, och herr *Nilsson*, *Nils*, samt II: 1134, av herr *Mattsson* m. fl.,

dels de likalydande motionerna I: 988, av herr *Lidgard*, och II: 1138, av herr *Nordstrandh* m. fl.,

dels de likalydande motionerna I: 989, av herr *Lidgard*, och II: 1135, av herr *Nordstrandh* m. fl.,

dels de likalydande motionerna I: 990, av herr *Virgin* m. fl., och II: 1131, av herr *Holmberg* m. fl.,

dels de likalydande motionerna I: 991, av herr *Wirtén* m. fl., och II: 1132, av herr *Källstad* m. fl.,

dels motionen II: 1137, av herr *Nordstrandh*,

dels ock motionen II: 1139, av fru *Ryding* och herr *Hermansson*.

I motionerna I: 987 och II: 1134 hade anhållits, att riksdagen måtte vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 31 i skrivelse till Kungl. Maj:t

1. uttala, att fyra år borde eftersträvas som normalstudietid för avläggande av doktorsexamen men att viss avvikelse från nämnda studietid finge tillåtas på i motionerna angivna grunder,

2. tillkännagiva vad som i motionerna anförts beträffande doktorandens frihet att själv välja avhandlingsämne och forskningsmetoder,

3. anhålla om utredning av frågan om utformandet av en forskarkarriär som vore anpassad till den nya forskarutbildningen och som medgäve ett bibehållande av forskningsvolymen i minst nuvarande omfattning på i motionen anförda grunder,

4. uttala, att laboratorer i fortsättningen borde benämnas professorer.

I motionerna I: 990 och II: 1131 hade yrkats, att riksdagen skulle

1. besluta, att studietiden fram till doktorsexamen skulle kunna varieras i enlighet med vad i motionerna anförts, att doktorandstipendier skulle utgå under den tid som ansvarigt lokalt organ ansåge erforderlig för doktorsexamen samt att en i princip obligatorisk licentiatexamen skulle införas efter cirka två års studier med dispensmöjligheter för doktorander som direkt siktade på doktorsexamen,

2. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsam översyn av forskarkarriären, om en översyn av professorernas uppgifter inom utbildning och forskning samt arbetsförhållanden och om förslag angående ökade resurser till forskarutbildning och forskarhandledning efter skyndsam analys, genomförd av berörda myndigheter, om det reella resursbehovet.

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

I motionerna I: 991 och II: 1132 hade föreslagits, att riksdagen skulle

A. i skrivelse till Kungl. Maj:t an- hålla om utredning och förslag beträ- fande det fortsatta reformarbetet i frå- ga om bland annat möjligheterna att öka flexibiliteten i forskarutbildning- en, metoderna för urvalet av de stude- rande som skulle släppas fram till fors- karutbildning, behovet och konstruk- tionen av en mellanexamen, möjlighe- terna att i ökad utsträckning avlasta forskarna genom biträde av kvalifice- rad personal samt planering för en successiv ökning av resurserna för handledning,

B. uttala,

1. att en fortsatt successiv ökning av resurserna för handledning inom fors- karutbildningen vore ofrånkomlig,

2. att vid undervisningen utrymme borde beredas även för den som ville bedriva studier utan att vara antagen som doktorand,

3. att möjlighet borde finnas för in- nehavare av assistent- eller amanuens- tjänst till en i vissa fall mer än ettårig förlängning av den eljest fyraåriga ut- bildningen,

4. att doktorandstipendium borde kunna utgå under hela den tid som be- räknades åtgå för erhållande av dok- torsexamen,

5. att under en övergångstid äldre nästan färdiga licentiander och dok- torander icke borde tvingas övergå till det nya systemet,

6. att möjligheterna att inrätta sär- skilda forskarprofessorer i ökad ut- sträckning borde utnyttjas,

C. 1. till Särskilda åtgärder för fors- karutbildning för budgetåret 1969/70 under åttonde huvudtiteln anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 1 000 000 kronor förhöjt anslag av 4 400 000 kronor,

2. till Vissa kostnader för reforme- rad forskarutbildning m. m. för budget- året 1969/70 under åttonde huvudtiteln anvisa erforderliga medel för 70 nya extra ordinarie forskarassistenttjänster.

I motionen II: 1137 hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala, att tidsåtgången för avläggande av den nya doktorsexamen icke ovillkorligen borde begränsas till fyra år utan — under alla förhållanden tills erfarenhet vunnits av ett hårt bun- det systems verkningar — med gene- rell flexibilitet kunna utmätas från fall till fall.

I motionen II: 1139 hade anhållits,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 31 i princip måtte ut- tala sig för att nuvarande licentiatexa- men och doktorsgrad borde ersättas med en doktorsexamen med starkt be- gränsad utbildningstid, varvid dock reformens ikraftträdande borde upp- skjutas så att institutionerna och de yngre forskarna själva kunde medver- ka i utformningen av förslag till stu- dieplaner, varigenom flexibilitet i stu- dietiden medgäves,

att riksdagen måtte ge Kungl. Maj:t i uppdrag att utforma ett förslag till studiefinansiering som motsvarade i motionen ställda krav, samt

att riksdagen måtte ge Kungl. Maj:t i uppdrag att på grundval av diskus- sion med och synpunkter från de di- rekt berörda vid universiteten åter- komma med konkreta förslag rörande resursfördelningen till forskarutbild- ningen, varvid forskarutredningens för- slag om en fast relation mellan dokto- rander och handledare i princip borde accepteras.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1. att riksdagen måtte beträffande studietiden för avläggande av doktors- examen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 987 och II: 1134, I: 990 och II: 1131, I: 991 och II: 1132 samt II: 1137, de sex förstnämnda motionerna såvitt nu vore i fråga, godkänna vad som föror- dats i statsrådsprotokollet över utbild- ningsärenden för den 7 mars 1969,

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

2. att riksdagen måtte beträffande assistenters och amanuensers studietid för avläggande av doktorsexamen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 991 och II: 1132, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad som förordats i statsrådsprotokollet,

3. att riksdagen måtte

a. avslå motionerna I: 990 och II: 1131, i vad de avsåge en obligatorisk licentiatexamen,

b. avslå motionerna I: 991 och II: 1132, i vad de avsåge utredning och förslag beträffande det fortsatta reformarbetet i fråga om behovet och konstruktionen av en mellanexamen,

4. att riksdagen måtte beträffande tidpunkten för ikraftträdandet av nya bestämmelser för forskarutbildning med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 1139, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad som förordats i statsrådsprotokollet,

5. att riksdagen måtte beträffande äldre licentianders och doktoranders övergång till det nya utbildningssystemet med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 991 och II: 1132, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad som anförts i statsrådsprotokollet,

6. att riksdagen måtte beträffande utrymme i undervisningen för den som ville bedriva studier utan att vara antagen till doktorand med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 991 och II: 1132, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad som förordats i statsrådsprotokollet,

7. att riksdagen måtte beträffande den tid under vilken doktorandstipendium enligt det nya systemet skulle få innehavas med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 990 och II: 1131 samt I: 991 och II: 1132, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad som anförts i statsrådsprotokollet,

8. att riksdagen måtte beträffande förordnandetidens längd för docenter

och möjligheten att erhålla omförordnanden med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 985 och II: 1136 samt I: 986 och II: 1133, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna vad som anförts i statsrådsprotokollet,

9. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 986 och II: 1133 om förändring av samtliga forskardocenttjänster och vissa docenttjänster till ordinarie tjänster som biträdande professor samt om anvisande av medel för täckande av kostnaderna för en dylik förändring,

10. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 985 och II: 1136, i vad de avsåge ändrad tjänstebestämmelse för kliniska lärare,

11. att riksdagen måtte beträffande ändring av tjänstebestämmelsen för laboratorer m. fl. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 987 och II: 1134, såvitt nu vore i fråga, godkänna vad som anförts i statsrådsprotokollet,

12. att riksdagen måtte beträffande utnyttjandet av universitetslektorer i forskarhandledningen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 989 och II: 1135 godkänna vad som anförts i statsrådsprotokollet,

13. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 988 och II: 1138 om inrättande av forskarassistenttjänster,

14. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 991 och II: 1132, i vad de avsåge inrättande av forskarprofessurer,

15. att riksdagen måtte godkänna de riktlinjer i övrigt för forskarutbildning och forskarkarriär m. m. som förordats i statsrådsprotokollet,

16. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att besluta om grupplivförsäkring för innehavare av doktorandstipendium,

17. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 987 och II: 1134 samt I: 990 och II: 1131, samtliga motioner

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

såvitt nu vore i fråga, som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om fortsatta överväganden i fråga om forskarkarriären,

18. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 987 och II: 1134, i vad de avsåge doktorandernas frihet att välja avhandlingssämne och forskningsmetoder,

19. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 990 och II: 1131, I: 991 och II: 1132 samt II: 1139, samtliga motioner i vad de avsåge utredning och förslag om resurserna för forskarutbildningen, ävensom motionerna I: 991 och II: 1132, i vad de avsåge ett uttalande att en fortsatt successiv ökning av nämnda resurser vore ofrånkomlig,

20. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 990 och II: 1131, i vad de avsåge en översyn av professorernas uppgifter inom utbildning och forskning samt arbetsförhållanden,

21. att riksdagen måtte avslå motionerna I: 991 och II: 1132, i vad de avsåge utredning och förslag beträffande det fortsatta reformarbetet i fråga om metoderna för urvalet av studerande och avlastande av forskarna genom biträde av kvalificerad personal m. m.,

22. att riksdagen måtte avslå motionen II: 1139, i vad den avsåge förslag till studiefinansiering,

23. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 991 och II: 1132, i vad de avsåge medelsanvisningen, för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa

a. till Vissa kostnader för reformerad forskarutbildning m. m. ett förslagsanslag av 3 878 000 kronor,

b. till Särskilda åtgärder för forskarutbildning ett anslag av 3 400 000 kronor,

24. att riksdagen måtte till Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 10 212 000 kronor.

Reservationer hade avgivits, utom av annan,

1, beträffande studietiden för avläggande av doktorsexamen, av herrar *Per Jacobsson* (fp), *Ottosson* (m), *Nyman* (fp), *Wallmark* (m), *Thorsten Larsson* (cp), *Wirtén* (fp), *Bohman* (m), *Mattsson* (cp), *Nordstrandh* (m), *Källstad* (fp), *Sjönell* (cp) och *Westberg* i Ljusdal (fp), vilka ansett, att utskottet bort uttala sig för att en större variation i studietidens längd borde medgivas än som förutsattes i propositionen och att därför utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen måtte beträffande studietiden för avläggande av doktorsexamen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 987 och II: 1134, I: 990 och II: 1131, I: 991 och II: 1132 samt II: 1137, de sex förstnämnda motionerna såvitt nu vore i fråga, godkänna vad reservanterna förordat;

2, beträffande assistenters och amanuensers studietid för avläggande av doktorsexamen, av herrar *Per Jacobsson* (fp), *Ottosson* (m), *Nyman* (fp), *Wallmark* (m), *Thorsten Larsson* (cp), *Wirtén* (fp), *Bohman* (m), *Mattsson* (cp), *Nordstrandh* (m), *Källstad* (fp), *Sjönell* (cp) och *Westberg* i Ljusdal (fp), vilka ansett, att utskottet bort uttala sig för att en större variation borde medgivas än som förutsattes i propositionen och att därför utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte beträffande assistenters och amanuensers studietid för avläggande av doktorsexamen i anledning av motionerna I: 991 och II: 1132 som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört;

3, beträffande införandet av en mellanexamen, av herrar *Ottosson* (m), *Wallmark* (m), *Bohman* (m) och *Nordstrandh* (m), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort lyda

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

så, som reservationen visade, samt att utskottet bort under 3 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I:990 och II:1131 samt I:991 och II:1132, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförde om införande av en mellanexamen;

4, beträffande resurserna för den föreslagna reformens genomförande, av herrar *Per Jacobsson* (fp), *Ottosson* (m), *Nyman* (fp), *Wallmark* (m), *Thorsten Larsson* (cp), *Wirtén* (fp), *Bohman* (m), *Mattsson* (cp), *Nordstrandh* (m), *Källstad* (fp), *Sjönell* (cp) och *Westberg* i Ljusdal (fp), vilka ansett, att utskottet bort uttala sig för en ökning av resurserna och att därför utskottets yttrande i viss del bort hava den avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under 19 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I:990 och II:1131, I:991 och II:1132 samt II:1139, samtliga motioner i vad de avsåge utredning och förslag om resurserna för forskarutbildningen, ävensom med bifall till motionerna I:991 och II:1132, i vad de avsåge ett uttalande att en fortsatt successiv ökning av nämnda resurser vore ofrånkomlig, som sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförde;

5, beträffande medelsanvisningen för nästa budgetår, av herrar *Per Jacobsson* (fp), *Ottosson* (m), *Nyman* (fp), *Wallmark* (m), *Thorsten Larsson* (cp), *Wirtén* (fp), *Bohman* (m), *Mattsson* (cp), *Nordstrandh* (m), *Källstad* (fp), *Sjönell* (cp) och *Westberg* i Ljusdal (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss del bort erhålla i reservationen angiven lydelse samt att utskottet bort under 23 hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I:991 och II:1132, i vad de avsåge medelsanvisningen, för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisa

a. till Vissa kostnader för reformerad forskarutbildning m. m. ett förslagsanslag av 4 978 000 kronor,

b. till Särskilda åtgärder för forskarutbildning ett anslag av 4 400 000 kronor.

Herr talmannen yttrade, att vid överläggningen angående förevarande utlåtande jämväl finge beröras andra lagutskottets utlåtande nr 55 och jordbruksutskottets utlåtande nr 20; yrkanden beträffande sistnämnda båda utlåtanden skulle dock framställas först sedan respektive utlåtande föredragits.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Den högre utbildningen har stått i centrum för vårriksdagens reformarbete inom utbildningssektorn. Vi har tidigare godtagit det mycket omdiskuterade PUKAS-förslaget angående grundutbildning vid universiteten. I dag gäller det den kvalificerade akademiska utbildningen, som främst avser forskarutbildningen. Förslaget har inte tilldragit sig tillnärmelsevis lika stort intresse i den allmänna debatten som PUKAS, men trots det kommer dagens beslut att ha en avgörande betydelse för samhällets utveckling inom varje sektor.

Tillgång på skickliga forskare är en av grundförutsättningarna för att vi skall lyckas utveckla framtidens samhälle till något som är bättre än dagens. Motsvarar då förslaget de högt ställda fordringarna? Svaret måste bli nej. Alla är överens om att det beslut vi skall fatta om en stund endast är ett första steg mot en förbättrad forskarutbildning. Steget är i fråga om den principiella delen av hygglig längd, men i fråga om resurstilldelningen är det knappast mer än en fot-för-fot-marsch mot en förbättring.

Den kvalificerade universitetsutbildningen i Sverige avviker i sin nuvarande utformning från det internationella mönstret. I det föreliggande förslaget, som bygger på 1963 års forskarutredningsbetänkande från 1966, sker ett när-

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

mande till andra västländers universitetsutbildning. Nuvarande licentiatexamen och doktorsgrad förs samman till en examen, doktorsexamen. Normalstudietiden för att avlägga denna skall vara fyra år efter grundexamen. Motsvarigheten i det nu gällande systemet är närmast licentiatexamen. I utbildningen skall ingå ett kvalificerat examensarbete men mindre omfångsrikt än de nuvarande doktorsavhandlingarna. Enligt propositionen bör doktorsavhandlingen ses »endast som ett etappmål och inte som ett livsverk. Individens väsentligaste vetenskapliga insatser bör normalt kunna väntas komma efter utbildningsperioden och inte som ett led i utbildningen».

Vi har från folkpartiets sida accepterat principen om en fyraårig normalstudietid, men vi tycker att propositionens och utskottsmajoritetens förslag låser studietiden alltför dogmatiskt till de fyra åren. Längre tid än fyra år bör enligt propositionen inte accepteras annat än i undantagsfall. Det skall enligt utskottsmajoriteten uppfattas som en precisering med betydelsen att längre tidsöverdrag bör bli mycket ovanliga. Oppositionen har i en gemensam reservation med beteckningen 1 hävdad att det blir nödvändigt med en mer generös bedömning av fyraårsregeln. Olika skäl kan motivera en större flexibilitet i systemet, vilket också påpekats från många olika håll. Svårigheten att på planeringsstadiet mer exakt ange tidsåtgången för en forskningsuppgift, beroende av exempelvis ämnets karaktär, borde vara påtaglig för envar. Speciellt nödvändigt torde det vara med en större flexibilitet under introduktionen av det nya systemet, i all synnerhet som de nu föreslagna personella och materiella resurserna av alla bedöms som otillräckliga för reformens fullföljande. Vi har i reservationen hävdad att med en hård bundenhet till tidsregeln riskerar man både en försämring av den forskning som doktoranderna bedriver

och en minskning av den totala forskningsvolymen.

Vi har i konsekvens med detta resonemang menat att samma flexibilitet måste gälla för innehavare av assistent- och amanuéstjänster. Enligt propositionen medges en förlängning av deras studietid med ett år som kompensation för de arbetsinsatser de utför på sin institution. För denna kategori studerande, och kanske speciellt för den, blir påfrestningarna under uppbyggnadsskedet stora, och därför blir deras egna studieinsatser trängda. Vederbörande myndighet skall, som förordas i reservation 2, då kunna medge dispens relativt generöst från den angivna normalstudietiden på fem år.

Den effektivisering och förkortning av studietiden fram till doktorsexamen som föreslås kräver enligt forskarutredningen att en genomtänkt, systematiskt planerad utbildningsgång med ökad undervisning och handledning lägges upp för i princip varje enskild doktorand. Utredningen beräknar att varje handledare skall handleda fem å sex doktorander. Departementschefens uttalande på den här punkten lyder:

»Utbyggd handledning är enligt min mening en grundläggande förutsättning för att målet för forskarutbildningen såväl kvalitativt som tidsmässigt skall kunna nås.»

Den här av utbildningsministern klart uttalade förutsättningen för att reformen verkligen skall bli värd att kallas reform följs inte upp så att de nödvändiga resurserna ställs till universitetens förfogande i den etapplösning som nu föreslås.

Forskarutredningen förordade en förstärkning på handledarsidan med 20—30 miljoner kronor. I propositionen föreslås en uppräknings med endast ett fåtal miljoner, omkring fem miljoner. Självklart är det omöjligt att ens komma i närheten av utredningsförslaget om fem å sex doktorander per handledare med de nu föreslagna resurserna.

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

I stället blir medeltalet betydligt högre, omkring 20, och vid vissa institutioner kommer antalet doktorander per handledare att bli ända upp till omkring 50.

Herr talman! Låt mig säga att jag finner det anmärkningsvärt att regeringen varit så återhållsam med resursförstärkningen på handledarsidan, när den samtidigt uttalat att det är själva förutsättningen för reformen.

Nu finns det en del sätt att förbättra läget något. Det mest radikala är naturligtvis att spärra ut doktorander. Man säger också klart ut i propositionen att en begränsning av antalet studerande i vissa fall kan bli ofrånkomlig. Vi har i dag cirka 7 000 licentianter och doktorander. Det torde bli svårt att minska det antalet i ett skede då behovet av folk med högt kvalificerad utbildning ökar och då antalet med akademisk grundexamen likaledes ökar. Under det senaste årtiondet har antalet studerande vid universitet och högskolor tredubblats. Vad det kan bli fråga om är endast en uppbromsning av den fortsatta ökningen av antalet doktorander genom utspärning.

En annan väg som nämns i såväl utredning som proposition är ett ökat samarbete med institutioner och forskare utanför den reguljära universitetsorganisationen. Inom exempelvis industrin finns en potentiell handledarkader som kan bli oerhört värdefull för forskarutbildningen. Men dessa och andra åtgärder till trots har vi inom oppositionspartierna sagt oss att en större satsning på resurserna är nödvändig redan från början, om man skall nå den effektivisering och förkortning av studietiden fram till doktorsexamen som är målsättningen för reformen.

Vi har därför i reservation 5 föreslagit en uppräknig av anslaget med ytterligare 2,1 miljoner kronor. Men även detta belopp räcker endast till en första etapp, och en fortsatt förstärkning blir nödvändig under de kommande budgetåren. En noggrann analys av behoven är nödvändig för att resursförstärk-

ningen skall bli utnyttjad på effektivast möjliga sätt.

Med hänvisning bl. a. till arbetsmarknadens behov föreslog forskarutredningen en frivillig mellanexamen efter två års studier. Remissinstanserna har i stort sett tillstyrkt förslaget, men departementschefen anser sig inte nu kunna förorda mellanexamen utan menar att behovet av denna examen närmare bör undersökas. En av svagheterna med propositionen är att den så ensidigt tar sikte på forskarutbildningen. Otvivelaktigt finns det ett stort behov av personal med en mer kvalificerad akademisk utbildning utöver grundexamen men utan att fördenskull vara inriktad på forskningsuppgifter. Behov av sådana akademiker föreligger säkert inom näringslivet och för många service- och värdfunktioner. Beslut om en mellanexamen kommer därför mycket snart att visa sig behövas.

Vi har från folkpartiets sida motionsvägen förordat — i likhet med som jag nyss nämnde flertalet remissinstanser — att mellanexamen ytterligare utredes och införes i det nu föreslagna utbildningssystemet. Vi har emellertid inte reserverat oss på denna punkt, då vi tycker oss ha uppnått en förbättring av majoritetens skrivning i så hög grad att vi enligt vårt önskemål kan emotse att skyndsamma överväganden kommer till stånd om en yrkesinriktad mellanexamen efter grundexamen och att förslag därom förelägges riksdagen för beslut kanske — delvis i varje fall — redan nästa år.

Jag har redan nämnt att en viss utspärning blir nödvändig. Alla som önskar få doktorandstipendium kommer på grund av de knappa resurserna inte att kunna få det. Då uppstår den intrikata frågan om hur urvalet skall gå till. Det är förvånande hur lätt departementschefen glider förbi detta problem. I propositionen konstateras bara lakoniskt »att berörd institution får ansvara för urvalet bland de sökande». Det sägs vidare: »Hur urvalsförfarandet

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

skall närmare utformas bör prövas mot bakgrund av bl. a. resultaten av pågående försöksverksamhet med nya former av samverkan mellan lärare och studerande inom ramen för den s. k. universitetsdemokratien.» Universitetskanslersämbetet får så i uppdrag att meddela bestämmelser. Många frågar sig vilka kriterier för urvalet som föresvävat det ansvariga statsrådet vid utformningen av dessa rader. Om inte förlåten lyfts undan vid dagens debatt får vi fortsätta att undra ytterligare en tid.

Det nya systemet föreslås träda i kraft den 1 juli i år. Det har accepterats av ett enigt utskott. Men det är klart att när beslutet fattas en och en halv månad före ikraftträdandet, blir tidspressen påfrestande i all synnerhet som samtidigt PUKAS-förslaget skall introduceras.

Det sägs också klart ut att läroplanerna kommer inte mer än till dels vara klara till hösten 1969 och att provisoriska studieplaner därför får tillämpas under en tvåårsperiod. Under dessa omständigheter blir naturligtvis övergångsperioden besvärlig. Det gäller inte minst de nuvarande licentianderna och doktoranderna som just börjat sina studier enligt det nu gällande systemet. Skall de gå över till det nya systemet eller inte? Hur kommer studiefinansieringen att ordnas för dem? Hinner de, om de fortsätter enligt det nu gällande systemet, bli färdiga inom den tidrymd som medges dvs. till och med läsåret 1970/71 för licentiander och 1973/74 för doktorander? Och vad händer om så inte är fallet? Man bör vid bedömningen av dessa tidsmarginaler ha klart för sig att den genomsnittliga studietiden fram till licentiandexamen på senare tid varit fyra år. Vi har i vår motion påpekat att de här gruppernas studiesituation måste bevakas och att övergångsbestämmelser bör utfärdas som gör övergången så mjuk som möjligt. Detta har också understrukits av utskottet.

Den mest omdiskuterade delen av

forskarutredningens förslag är avsnittet om forskarkarriären. Remissinstanserna har varit övervägande kritiska. Departementschefen har inte heller accepterat förslaget utan föreslår endast jämkningar i det nuvarande systemet. Problemet med balansgången mellan behovet av växling av befattningshavare och en acceptabel trygghet för de anställda kvarstår således i stort sett olöst. Utskottet har enats om att allteftersom erfarenhet vinnes av det nya systemet forskarkarriären tas upp till nya överväganden. Jag förutsätter att den översynen kommer i gång så snabbt som möjligt.

Vi har således enats i den här huvudfrågan, men det finns anledning att fästa uppmärksamheten på några detaljfrågor.

Först titelfrågan biträdande professor. Ingen av oss i utskottet tycker att den nya beteckningen är välfunnen för dem som nu har titeln laborator, observator, preceptor eller prosector. Ordet biträdande leder tanken till en annan funktion än den som de här befattningshavarna har. De är inte biträdande utan tjänstemän med ett självständigt kompetensområde. Vi har i utskottet accepterat att titeln kommer till användning nu, men titelfrågan bör tas upp till förnyad prövning samtidigt som forskarkarriären ses över. Personligen tycker jag att man kan låta ordet biträdande utgå och inrätta professorstjänster på olika lönenivåer. Den lösningen förekommer i en rad andra statliga lönesammanhang och borde kunna vara tillämplig även här.

I utskottets paketlösning om en förnyad prövning av forskarkarriären ingår också ett motionsyrkande från vårt håll om att principen med inrättande av särskilda forskarprofessorer kommer till utnyttjande i ökad utsträckning. Det har omvittnats från många håll att mycket högt kvalificerade forskare blir så hårt bundna av de organisatoriska och administrativa arbetsuppgifterna

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

som åläggs en professor att forskningen kommer alldeles för mycket på undantag.

Helt nyligen har en undersökning, utförd av professor Erik Dahl, presenterats som visar att genomsnittsforskarna kan ägna endast 19 procent av sin arbetstid åt huvuduppgiften forskning. Den andra huvuduppgiften, undervisningen, får 40 procent, och ungefär lika mycket tid går åt för administration och liknande. Undersökningen visar också att professorernas forskningsarbete i stor utsträckning förlägges till deras fritid. Vi tror således att inrättande av forskningsprofessorer är en princip, som kan medföra ett bättre utnyttjande av den forskningspotential vi har till vårt förfogande och att den därför bör användas i större utsträckning.

Herr talman! Numera är det modernt att ropa efter forskning i nästan alla sammanhang — i tid och otid. Man kan våga påståendet att det råder en viss övertro på forskningen. Men även om så kan vara fallet ibland är det ändå obestridligt att nya forskningsrön har ungefär samma verkan som den fallande stenen på vattenytan. Effekterna av den tillförda kunskapen sprider sig som ringarna på vattnet. Ibland tillförs debatten närliggande forskningsrön med motstridigt innehåll, och då uppstår brytningar såsom svallvågor i kollisionskurs. Effekten kan ibland vara utjämnande och resultatet blir stiltje, men lika ofta förstärker vågorna varandra, och då uppstår bränningar med stor kraft. Forskningens helhetseffekt är obestridligen ändå den att ökad kunskapsmängd och större insikter möjliggör framflyttning av positionerna på alla områden. Det är därför av stor betydelse att vår utbildning av forskare förbättras. Det nu föreliggande förslaget förefaller vara riktigt i huvudprinciperna. Synd bara att regeringen endast orkat med att vid det här tillfället göra det till en skalreform som kräver att ett materiellt innehåll i form av betydligt större resurser tillföres universiteten

och högskolorna under de närmaste budgetåren.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 4 och 5.

Herr WALLMARK (m):

Herr talman! Avsikten var från början att den här propositionen skulle behandlas i kamrarna nästa onsdag, men det visade sig bli ett problem, eftersom det ansvariga statsrådet då skulle befinna sig i Paris och där hålla ett enligt egen bedömning viktigt anförande. Detta har inneburit betydande svårigheter för andra avdelningen att få fram utskottsutlåtandet i tid. Och det har inneburit alldeles speciella svårigheter för reservanterna att hinna med att utforma sina reservationer nästan »på nolltid» för att tillmötesgå det ansvariga statsrådet. Vad jag nu sagt får inte uppfattas som underskattning eller ringaktning av statsrådet Moberg, som nu befinner sig här i kammaren. Jag är nämligen övertygad om att han är minst lika väl insatt i dessa saker, men det innebär en ytterst annärkningsvärd hantering av ärendet från det statsråd som undertecknat propositionen att icke åstadkomma den lilla planeringen att han har möjlighet att befinna sig i denna kammare när ärendet handlägges. Jag vill, herr talman, säga detta och få det antecknat till protokollet. Statsrådet Palme är ju det ansvariga statsrådet för forskningsfrågor, enligt vad man har sagt från regeringens sida.

Det har påståtts att propositionen legat i utbildningsdepartementets skrivbordslådor nästan ett år i väntan på resurser som skulle ge den ett materiellt innehåll; man erinrar sig den behandling som statsrådet Wickman mötte när han sökte få till stånd en ökning av anslaget till styrelsen för teknisk utveckling. I båda fallen har man kunnat konstatera att möjligheterna att vinna gehör hos finansministern för medel till forskning tycks vara ytterligt begränsade. Det är med mycket stort beklä-

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

gande man noterar att ingen av herrarna Wickman och Palme lyckats övertyga regeringen om nödvändigheten av konkret satsning på forskningen.

Problemen med utbildningsreformer-na från grundskolan och uppåt tycker jag kan karakteriseras så att luften har blivit tunnare efter hand som vi vandrat uppåt i utbildningsnivåerna. När vi nu har nått upp till den högsta nivån — forskarutbildningen — förefaller syrebristen ha blivit ganska besvärande. Det materiella innehållet är, som jag sade förut, utomordentligt klen.

Redan i början på 1960-talet kunde man konstatera att en förändring måste ske såväl beträffande utbildningstidens längd som beträffande de faktiska insatser vi behövde göra på forskarutbildningens område. Dåvarande statsrådet Edenman tillsatte år 1963 en forskarutredning. En av dess huvuduppgifter var att se över frågan om utbildningstidens längd och att undersöka vilka resurser som erfordrades i samband härmed. En annan huvuduppgift var att lösa forskarkarriärens problem. Utredningen tog relativt god tid på sig och blev inte färdig förrän i slutet av år 1966. Man kan konstatera att under den perioden antalet studerande på högstadienivån har ökat med ungefär 150 procent; givetvis är ökningsprocenten litet olika inom de olika ämnesområdena. Antalet avlagda licentiat- och doktorsexamina har ökat med 80 å 90 procent. Det är alltså en utomordentligt kraftig expansion som har skett. Också efter den tid då denna statistik avslutades — någon gång under år 1967 — har en fortsatt utveckling ägt rum på detta område. Det är alltså klart dokumenterat att en reform är erforderlig.

Det är i och för sig inte någon sensation att vi i utskottet har enats om en riktlinje för forskarutbildningen på ungefär fyra år. Redan i direktiven för forskarutredningen angavs en sådan riktlinje, och den torde ha i stort sett accepterats av den vetenskapliga världen med hänsyn till de erfarenheter vi

har från främmande länder. De ledande västländerna — framför allt har väl USA härvidlag varit mest vägledande, i varje fall för forskarutredningen — har en forskarutbildningstid på ungefär fyra år, men för att utbildningen skall kunna begränsas till en så pass kort period krävs dels en ordentlig handledning för forskaren, dels — såsom också utredningen framhåller — att doktorsavhandlingen inte betraktas som ett livsverk utan som en etapp på vägen till vidare mål.

Kan vi alltså vara överens om att en forskarutbildning byggd på en grundnivå av fyra år är ett lämpligt och rimligt mått så skiljer vi oss beträffande tillämpningen. Det råder, tycker jag, nästan en principiell skillnad mellan regeringens sätt att handla i dessa sammanhang och vår syn på frågan. Det gäller i lika hög grad lägstadieundervisningen på den akademiska nivån, beträffande vilken i princip fastslagits att utbildningen skall ta tre år. Lika tokigt kan man väl säga att det är vad gäller forskarutbildningen, måhända ännu tokigare, när man beträffande denna nivå anger att utbildningen skall ta fyra år. Detta tyder på en såvitt jag kan se bristande förståelse för forskarnas synpunkter och en antingen bristande vilja eller bristande förmåga att inse forskningens komplexitet. Att praktiskt taget alla forskare och forskningsinstitutioner har uttalat sig mot en sådan stark fixering har tydligen icke i någon nämnvärd grad påverkat utbildningsdepartementets ställningstagande. Jag finner det rätt anmärkningsvärt att man har handlat på detta sätt. Jag kan mycket väl förstå att man vill genomföra en stor och betydelsefull reform — och det innebär i realiteten denna proposition, även om det inte pratas lika mycket om den som om UKAS, MJUKAS och PUKAS. Detta är otvivelaktigt en av de viktigaste reformerna, därför att — det tror jag även statsråden är överens om — grunden för hela utbildningsväsendet på alla nivåer är en vettigt

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

upplagd forskarutbildning och en tillräckligt omfattande forskning.

Vi kan alltså inte finna det möjligt att fastställa en fixerad tid för alla ämnen, för alla fakulteter. Av det skälet har vi antecknat en reservation och jag tror, herr talman, att det i praktiken skall visa sig att reservanternas kommer att få rätt. Om en forskare med säkerhet vet att han måste vara klar inom fyra år från det han startar, så kommer forskningens omfång och även kvalitet att sjunka avsevärt. Man måste skaffa sig en så betydande säkerhetsmarginal att värdet av de avhandlingar som kommer att produceras blir utomordentligt ringa.

Statsrådet har med full rätt i propositionen talat om det mycket värdefulla forskningsarbete som bedrivs för närvarande vid våra universitet, om alla högt uppskattade och internationellt erkända arbeten. Vi reducerar dem nu medvetet upp till den nya doktorsexamensnivån, men förutsätter givetvis att forskningen kommer att fortsätta. Då är jag inne på den totala forskningsvolymens problem. Den frågan har propositionen över huvud taget inte berört, medan däremot ytterligt tunga och ansvariga remissinstanser mycket klart sagt ifrån att även om forskningsutredningens totala förslag genomförs kommer det att innebära en krympning av den totala forskningsvolymen. Jag tror att exempelvis konjunkturinstitutets analys i det här sammanhanget är ganska typisk för ett stort antal tungt vägande remissinstansers uppfattning; och detta kan man givetvis inte bortse från. Forskningsvolymen är ju en funktion av det totala antalet forskare som finns, och de begränsningar som nu föreslås i propositionen innebär ofrånkomligt en krympning av volymen.

Tekniska forskningsrådet gjorde för ett antal år sedan på uppdrag av långtidsutredningen en framåtsiktande bedömning av forskningsvolymen — den tänkbara erforderliga forskningsvolymen här i landet. Man konstaterade då

att om man inte endast följde bruttonationalproduktens utveckling och höll en oförändrad procentandel av denna i forskningen utan också försökte närma sig den internationella nivån, så skulle det innebära en betydande ökning av antalet personer som ägnade sig åt forskning.

Forskarutbildningen är nyckeln till forskningen. Utan en tillräckligt omfattande forskarutbildning får vi heller inte någon tillräckligt omfattande forskningsvolym. Jag är angelägen att stryka under det därför att detta faktum kanske är det mest negativa och det mest allvarliga i samband med den här propositionen. Det är alltså inte principerna i och för sig som vi behöver slåss så mycket om, utan sättet att genomföra reformen.

I konsekvens med de begränsade resurser som ställs till förfogande har departementschefen också — och det är en väsentlig nyhet — infört spärrar. Det är inte bara spärrar som kan bero på brist i antalet handledare utan det är faktiskt också behovsspärrar. Vi har inte reagerat mot detta utan accepterat en viss spärr. Jag tycker att man har skäl att stryka under att det kan vara nödvändigt med behovsspärrar, nämligen där forskarutbildningen tenderar att så svälla ut över sina bräddar att det inte synes bli möjligt att sysselsätta dessa människor inom de adekvata arbetsområdena när de är färdiga med sin utbildning. Genom att utskottet på den punkten har varit totalt enigt har kanske detta i och för sig ytterst betydelsefulla ställningstagande kommit bort i den offentliga debatten.

Jag skall återkomma till resursfrågan sedan, men jag vill först gå in på den andra stora fråga som forskarutredningen hade att utreda, nämligen forskarkarriären och otryggheten för forskarna. Denna fråga är mycket komplicerad och utomordentligt svår att lösa. Forskarutredningen gjorde ett försök. Den som kanske inte fram till den mest lyckade lösningen och det visade sig också

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

att dess förslag i stort sett kritiserades sönder av remissinstanserna. Detta har departementschefen tagit hänsyn till och därför inte lagt fram något förslag i enlighet med forskarutredningens riktlinjer. Men, vad värre är, han har inte lagt fram något förslag alls! Han har gjort små justeringar av det nuvarande, ytterst otillfredsställande systemet och sedan låtit det hela vara därmed, trots att enligt direktiven till 1963 års forskarutredning analys av och förslag om forskarkarriären var en av de viktigaste frågor man hade att handlägga.

Nu har avdelningen enhälligt funnit att man inte bara kan nonchalera detta problem utan önskat ge en mening till känna för Kungl. Maj:t. Jag vill endast understryka vad herr Wirtén sade, nämligen att det är angeläget att dessa frågor snarast ses över. Inom problemkomplexet ryms en rad frågor, som tagits upp till diskussion i olika motioner, bl. a. från vår sida när vi tagit upp problemet med professorernas arbetsfördelning och arbetsbörda. Den är inte rimligt avvägd längre med tanke på hur tjänsterna varit inrättade från början. Personligen vill jag ge uttryck för den tanken att det kan finnas skäl att även ur andra synpunkter göra en översyn av professorsinstitutionen för att se om den är ändamålsenlig i dagens moderna utbildnings- och forskningssamhälle. Det kan tänkas att konstruktionen av dessa tjänster inte uppfyller dagens krav. Hela problemkomplexet ryms dock inom det område där utskottet önskat ge sin mening till känna för Kungl. Maj:t. Det finns således skäl att förmoda att denna fråga kommer att övervägas ganska raskt.

Jag vill sedan gå över till resurserna. Därvidlag har fogats en reservation vid utskottsutlåtandet, vilken dels anvisar ytterligare medel, dels begär en fortsatt analys. När vi anslutit oss till förslaget om en konkret ökning av medlen till forskarutbildningen är det inte att bedöma som att vi anser att så

här mycket mer behövs för att klara denna reform. Vi har närmast gjort det för att visa att vi omgående vill vara med om att anvisa något mer än man hittills gjort. Det viktigaste i detta sammanhang är att vi nu får en analys genomförd institutionsvis så att vi kan bedöma vilka ytterligare forskarhandlednings- och utbildningsresurser som är erforderliga för att i varje fall behålla forskningsvolymen vid dess nuvarande nivå. Därefter får vi givetvis bedöma i vilken omfattning vi har ekonomiska möjligheter att hålla denna nivå. Forskarutredningen hade räknat fram vad dess totala förslag skulle kosta att genomföra — det blev någonting i storleksordningen drygt 60 miljoner kronor. Detta förslag är självfallet inte helt jämförbart med det som lagts fram i propositionen, eftersom man där gått in för ett något annorlunda utformat system. Beloppet antyder dock problemets storleksordning ekonomiskt sett. Men då är att märka att forskarutredningen hade förutsett en oförändrad tillströmning till forskarkarriären, och det är kanske en något osannolik bedömning. Alla skäl talar för att det skall bli en fortsatt ökad tillströmning och därmed självfallet också krav på ännu mera medel. Denna utveckling får ställas mot det fåtal miljoner som departementschefen har lyckats utverka.

Det är mycket egendomligt när man säger att detta skall ske etappvis. Jag har hela tiden frågat mig vad som avses med etappvis. Menas därmed att i början var femte forskare skall få stöd och att efter hand som resurserna växer var fjärde, sedan var tredje och varannan kan få hjälp? Eller skall var och en som kommer in i forskarkarriären ha full tilldelning av utbildning och handledning, varigenom spärrarna drabbar alldeles osedvanligt hårt? Det skulle betyda att vi kanske i realiteten inte kunde ta emot särskilt många. Eller är det meningen att man skall ta ifrån forskarhandledarna strängt taget all den egenforskning som de nu ägnar

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

sig åt och att de efter hand som vi tillför ytterligare resurser kan börja ägna mera tid åt forskning och litet mindre åt handledning? Vad innebär egentligen en etappreform? Det blir ju ingen förändring av utbildningstidens längd. Den är redan från början satt till fyra år, och den ordningen skall genomföras nu från den 1 juli.

De äldre studerande — det rör sig om 7 000 personer, har man sagt — utgör ett problem för sig. Utskottet har varit helt medvetet om de betydande övergångssvårigheter som måste uppstå för dessa 7 000 licentiander och doktorander. I vilket sammanhang skall de gå över till ett nytt system? Om de skall fortsätta enligt det gamla systemet, på vad sätt kan de få fortsatt stöd och hjälp? Andemeningen i propositionen förefaller vara att stödet i första hand skall ges till de nya. Men det betyder ju, herr talman, att hela den grupp som nu studerar nästan blir lämnad åt sitt öde. Någon förstärkning eller förbättring för den gruppens del skulle det i realiteten inte bli.

Enligt tidningsuppgifter har statsrådet Palme häromdagen meddelat SFS att man skulle ha en mjukare övergång från det gamla till det nya systemet än vad universiteten tidigare hade uppfattat att det skulle vara. Vi har den lilla misstanken att den förändring som gjorts av statsrådet Palme sammanhänger med den skrivning utskottet presterat i detta sammanhang. Det är alltså det tillägg utskottet enhälligt gjort som har resulterat i denna ändring. I så fall är jag glad att det har blivit något större uppmjukning av övergången än som var tänkt ursprungligen i propositionen.

Statsrådet säger att det kan finnas behov av en mellanexamen av ungefär den typ som forskarutredningen hade föreslagit. Han är emellertid inte beredd att nu ta ställning till denna fråga. Han tänker sig också att det kan finnas alternativa vägar, nämligen att man läser vissa kurser utöver grund-

examen, vilket man får intyg på. Detta kan väl ha lika stort saluvärde på marknaden som en mellanexamen.

Jag är något förvånad över detta ställningstagande. Behovet av en fördjupad utbildning utöver den akademiska grundexamen är såvitt jag kan begripa ytterligt väl dokumenterat i remissyttrandena. Vi har av detta och flera andra skäl förordat en obligatorisk mellanexamen. Om man undantar den medicinska och veterinärmedicinska utbildningen finner vi ett behov för en sådan mellanexamen. Vidare skulle en sådan vara utomordentligt bra som ett etappmål, en gallringsstation. En person skulle kunna stiga av på denna station utan att behöva stämplas som mindre väl lämpad för direkt forskningsarbete av den art som kommer att fordras för den nya doktorsexamen.

I första hand tänker jag dock på de arbetsmarknadsmässiga synpunkterna. Där är det inget bra alternativ att skaffa sig ytterligare några kurser vid sidan av grundexamen. Det primära är att få en grundläggande forskningsteknisk metodisk utbildning, som förslagsvis en sådan här mellanexamen, som vi har velat kalla för licentiutexamen, skulle innebära.

Jag tror att detta för svenskt näringsliv skulle vara en verkligt stor tillgång. Näringslivet har klart dokumenterat sin rädsla, jag skulle nästan vilja säga sin motvilja mot att anställa vetenskapligt utbildad personal. Man har sagt att de skaffat sig sådana vanor att det är svårt att foga in dem i de arbetsmetoder näringslivet har. Det har gjorts en rad enkäter i denna fråga, och de har varit rätt entydiga. Däremot har näringslivet varit intresserat av att få människor med en forskningsteknisk utbildning. De skulle verkligen kunna bidra till det fortsatta utvecklingsarbetet inom näringslivet.

Nu talar jag, herr statsråd, inte bara om teknikerna. Om man skall tala om svaga sidor i svenskt näringsliv gäl-

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

ler det bland annat marknadsförings- sidan. Sverige har alltid haft ett rykte att tekniskt vara bland de främsta nationerna. Vi har en utomordentligt stark teknisk grund att bygga på, och den lever vi högt på. Vår marknadsföringssida däremot är svag, och den kanske blir än viktigare i den framtida internationella konkurrensen och i det framtida samarbetet. Det är alltså inte bara på den tekniska sidan utan även på en rad andra områden som en fördjupad utbildning skulle vara till stort gagn och kunna åstadkomma ännu bättre resultat för svenskt näringsliv.

Remissinstanserna har ganska enhälligt uttalat sig i fråga om en mellanexamen. Vi har dock i reservationen inte velat gå så långt som att riksdagen nu skall besluta att införa en mellanexamen och göra den obligatorisk. Vi har inskränkt oss till att föreslå att riksdagen uttalar sig för en mellanexamen. Fortsatta överväganden bör göras, och då får man också överväga om examen skall vara obligatorisk eller inte. Avgörande skall då vara värdet att ha den som en avstigningsstation, där vederbörande kan stanna i sin utbildning med äran i behåll.

Jag uttalar den förhoppningen att utbildningsdepartementet snabbt överväger frågan om införande av en sådan här mellanexamen.

Till slut, herr talman, vill jag instämma i vad herr Wirtén sade beträffande titelfrågan. Utskottet har också enhälligt uttalat sig på den punkten.

Titeln biträdande professor är inte bara otillfredsställande, utan också direkt missledande. Den farhåga man har hyst mot att låta samtliga få titeln professor — nämligen att det skulle medföra krav på lika löneplacering — tror jag är överdriven. Det blir nog inte svårt att komma överens med löntagarorganisationerna om att placera personer med professors namn i två olika lönegrader. Jag anser det nämligen värdefullt att det finns två olika nivåer. Vi bör inte införa tjänster som biträ-

dande professor, som skulle motsvara den amerikanska beteckningen assistant professor, utan vi bör ha en tjänst motsvarande associate professor. En sådan befattningshavare kan såvitt jag förstår inte tituleras på annat sätt än med titeln professor.

Herr talman: Med dessa motiveringar ber jag att få yrka bifall till samtliga reservationer vid detta utskottsutlåtande.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Forskning utgör ju en av förutsättningarna för mänskligt framåtskridande. Det är därför klokt att vid fördelningen av tillgängliga resurser mellan skilda ändamål prioritera forskningen högt. Samtidigt är det av utomordentligt stor vikt att de som tänker ägna sig åt forskning får en gedigen utbildning. Annars kommer inte de resurser som anslås till forskning att bli så effektivt utnyttjade som man måste kräva.

Det förslag till ny forskarutbildning som förelagts riksdagen får i stort sett anses vara godtagbart ur dessa synpunkter. Större vikt än hittills kommer att läggas vid vetenskaplig metodik och redovisning, om förslaget genomförs.

Forskarens väsentliga insats bör göras efter avslutad utbildning, framhålls det i propositionen. I det avseendet kommer den framtida forskarutbildningen sålunda att mera överensstämma med övrig utbildning. Till detta bör dock observeras vad utskottet anför om forskarnas karriärvägar, där man konstaterar att anställning inom universitetsorganisationen eller ute i näringslivet bör vara normala företeelser.

Universitetet blir väl mindre och mindre säte för forskningen, som nu mera än tidigare sker även på annat håll. Här uppstår svårigheter för en riktig, levande kontakt mellan läroanstalter och universitet å ena sidan och det arbetande näringslivet å den andra. Utskottet menar att möjlighet till

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

växlingar i anställning mellan båda dessa områden bör finnas och anser att allteftersom erfarenheter vunnits fortsatta överväganden om forskarkarriären bör ske.

Det måste också vara värdefullt att de innovationer som sker i det praktiska näringslivet på så sätt kan komma utbildning och fortsatt forskning till godo. Men frågan om trygghet i anställningen för befattningshavare bör beaktas.

I en motion från vårt håll har vi tagit upp frågan om tjänstetitel, men jag skall inte särskilt uppehålla mig vid den frågan, eftersom både herr Wirtén och herr Wallmark har diskuterat den. Jag vill bara säga att jag inte riktigt förstår varför man här föreslår titeln biträdande professor. Vi har i vår motion föreslagit att alla befattningshavare i den aktuella tjänsten skall få professors namn. Vi finner också med tillfredsställelse att utskottet, även om det inte helt har kunnat biträda motionen, ändå säger att titeln biträdande professor inte är tillfredsställande. Utskottet avstyrker visserligen motionens yrkande men tillägger att titelfrågan lämpligen kan tas upp vid de överväganden om forskarkarriären som utskottet uttalat sig för.

Såsom här tidigare sagts vill jag sedan betona att utförandet i näringslivet av gjorda forskningsrön givetvis är mycket viktigt. Vi hoppas att den organisation som beslutades härom året på ett effektivt sätt skall fullgöra denna uppgift. I vår tid med dess snabba tekniska utveckling betyder det samtidigt mycket för resultatet att utbildningen av den arbetskraft som skall sköta nyheterna blir så god som möjligt.

I princip kan det sägas att vi inom utskottet uppnått enighet om den nya forskarutbildningen. På några väsentliga punkter råder det dock meningsskiljaktigheter. Oppositionspartierna har enats i fyra gemensamma reservationer. Vi har dock inte kunnat ansluta oss till moderata samlingspartiets reservation om mellanexamen. Vi anser i motsats

till moderata samlingspartiet att vi kan acceptera den gemensamma skrivning utskottet här kommit fram till, nämligen att det bör snarast övervägas hur en eventuell mellanexamen bör ordnas. Det anser vi vara ett lika starkt krav som att begära en särskild utredning. Behovet av en sådan prövning har ju genom detta uttalande av utskottet klart framhållits.

Mellan regeringspartiet och oppositionen har dock större meningsskiljaktigheter yppats i andra frågor, t. ex. om hur lång tid det skall få ta att bli doktor. I propositionen fastslås att studietiden till doktorsexamen skall vara fyra år efter grundexamen. Endast undantagsvis finner departementschefen det motiverat med längre studietid. Utskottsmajoriteten får anses vara ändå strängare än departementschefen, när den framhåller att det skall vara mycket ovanligt att fyraårsgränsen överskrides. Varför denna skärpning i utskottsmajoritetens skrivning? Den frågan vill jag rikta till herr Mårtensson, som företräder utskottets majoritet här i kammaren. Det förefaller inte rimligt att föreskriva en så strikt tidsgräns. Som det nu är varierar den tid det tar att bli licentiat och doktor avsevärt. Med den föreslagna ordningen behöver det naturligtvis inte bli så stora variationer. Forskarstudierna avses huvudsakligen komma att bedrivas på heltid. En utbyggnad av handledningen förestår och kraven på avhandlingen blir mindre omfattande. Allt detta bör medverka till att studietiderna för den nya forskarutbildningen blir mer enhetliga.

Ändå återstår det en del osäkra faktorer som gör det svårt att på förhand säga att det hela kan klaras av på en viss bestämd tid. Det rör sig ju om *forskning*, och det ligger i sakens natur att man inte kan veta allt på förhand. En forskare kan knappast förut säga hur mycket arbete han måste lägga ned på ett projekt för att nå det uppsatta målet. Han kan stöta på saker och ting som han inte alls har räknat med.

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

Å andra sidan kan moment som han räknat med att få lägga ned mycket arbete på måhända visa sig vara ganska lätt avklarade. Även om man i forskarutbildningen kan moderera dessa faktorer kommer vi inte ifrån att det måste vara mycket svårt att i förväg fastställa studietiden.

Vidare kan man inte helt bortse från forskarnas personliga läggning. Denna kan grundlägga vissa skillnader i studietidens längd. Även om den föreslagna förstärkningen av handledningen kan verka utjämnande i detta avseende kommer de forskningsstuderande att ägna sig åt självständigt arbete i sådan utsträckning att personliga faktorer kommer in i bilden.

Reservanterna har inte haft något att invända mot att fyraårsregeln uppställs som ett generellt riktnärke, men de har menat att en mycket större flexibilitet skulle medges än som förutsättes i propositionen. Såsom framhålles i reservationen kan det finnas en alldeles särskild anledning härtill under en övergångstid innan erfarenhet vunnits av det nya systemet. Det finns därvid anledning peka på osäkerheten i bedömningen av hur stort antal doktorander man kan räkna med vid den resurstilldelning som nu förutsättes, på ovissheten om hur man ämne för ämne kommer att bedöma behovet av handledning och vilka resurser man kommer att ha för att tillgodose detta behov.

För dem som innehar assistent- och amanuens tjänster föreslås i propositionen en femårig utbildningstid. Med hänvisning till det tidigare nämnda vill jag här bara understryka att även för dessa studerande bör större flexibilitet tillåtas vad avser studietidens längd. I vissa fall kan två års förlängning behövas. Bl. a. har vissa organisationer, som uppvakttat utskottet, ansett detta.

Som jag tidigare antytt är det tänkt att handledningen skall stärkas avsevärt i den nya forskarutbildningen. Det är naturligtvis nödvändigt för att man under den nedskurna studietiden skall

få en god utbildning. Stora krav ställs sålunda i fråga om forskarresurser. Mot bakgrunden av det behov i detta avseende som blir följden av den reformerade forskarutbildningen får den förstärkning som föreslås i propositionen dock anses vara alltför blygsam. Hur stort behovet kommer att bli under åren framöver går dock inte att avgöra utan närmare utredningar. Såsom framhålles i reservation 4 är en omsorgsfull analys av behovet ofrånkomlig för att riksdagen under nästa och därpå närmast följande år skall kunna fatta beslut om den resurstilldelning som behövs för att reformen skall bli vad den är avsedd att vara. Utan en sådan analys torde det inte vara möjligt att planera forskarutbildningen på ett effektivt sätt. För att utbildningen såväl för samhället som för den enskilde skall bli så ändamålsenlig och bra och resursutnyttjande som möjligt måste man i god tid och så långt det går sätta sig in i vilka behov som föreligger. Därefter måste man se till att de resurser som behövs verkligen ställs till förfogande. Forskningen har grundläggande betydelse för fortsatt framåtskridande, och den får inte efter sättas genom snål resurstilldelning.

Enligt vår uppfattning bör riksdagen även för nästa budgetår bevilja större anslag än Kungl. Maj:t har föreslagit. I reservation 5 framhålles att vad som föreslås i anslagshänseende i propositionen i själva verket är — om man ser det i relation till det uppställda målet att införa en helt ny forskarutbildning och förbättra forskarkarriären — så litet att det finns risk för att reformen stannar på papperet. Reservanterna föreslår att till vissa kostnader för reformerad forskarutbildning m. m. anvisas 4 978 000 kronor, vilket är 1,1 miljon kronor mer än departementschefens förslag, och till särskilda åtgärder för forskarutbildning 4,4 miljoner kronor, vilket är 1 miljon mer än som föreslås i propositionen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 4 och 5.

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Under den gångna säsongen — jag medräknar då även höstrikdagen — har riksdagen haft att ta ställning till en rad genomgripande reformer på utbildningens område. Grundskolans högstadium har reformerats, hela den gymnasiala utbildningen har stått under livlig debatt här i kammaren, och vi har reformerat grundutbildningen inom den största universitetssektorn, den filosofiska fakulteten. Det är konsekvent att vi nu fullföljer detta ganska intensiva reformerande med att sluta säsongen med forskarutbildningen.

Det finns en gemensam tendens hos alla dessa reformer, nämligen att söka anpassa utbildningsväsendets organisation efter den starka föränderligheten i samhället, efter de växande kraven från samhälle och arbetsmarknad på utbildad arbetskraft, men också och kanske i än högre grad de växande kraven och förväntningarna hos de enskilda människor som drar nytta av vårt utbildningsväsen.

Forskarutbildningen är för många den sista etappen på en lång utbildningsväg. Vårt traditionella system för att prestera doktorsavhandlingar har haft vissa nästan egendomliga drag. En person går in i utbildningsväsendet vid sex, sju års ålder, kämpar sig igenom alla olika skolstadier, kommer till universitetet, avlägger sin grundexamen, tar itu med licentiatexamen, börjar sedan prestera den stora volymen och utträder vid i genomsnitt 42 års ålder frisk och fräsch på arbetsmarknaden för att bryta sig en livsbana. Om det hade gällt mycket få personer kunde detta kanske gå för sig. Men i själva verket har det inte varit fråga om en utbildning som pågått till dagen för doktorsdisputationen, utan doktorsavhandlingen har ofta varit det viktigaste som dessa personer har gjort i sitt liv. Doktorsavhandlingen har inte betydtt början till någonting, utan den har

varit krönet på en lång och intensiv gärning.

Man har väl blivit mer och mer ense om att vi inte kan fortsätta med detta system. Vi måste göra forskarutbildningen till en del av en utbildning för att dra nytta av nya metoder och nya kunskaper. Vad det gäller är att i den utbildningen lägga huvudvikten vid att träna förmågan i vetenskaplig metodik och redovisning. Kraven på doktorsavhandlingarna får reduceras så att de närmast får karaktären av kvalificerade examensarbeten. Avhandlingen skall vara ett etappmål och icke ett livsverk. Den tyngst vägande vetenskapliga produktionen bör komma efter denna examen. Det är utgångspunkten.

Sedan vet vi att under senare år har antalet personer i forskarutbildningen ökat mycket kraftigt. Studietiden inom de olika ämnesområdena tenderar att bli allt längre, samtidigt som efterfrågan på människor med forskarutbildning har blivit allt större inom olika sektorer. Dessa tre faktorer ligger bakom det förslag som regeringen nu på grundval av 1963 års forskarutrednings betänkande lagt fram om en nedkortning av studietiderna och om en effektivare uppläggning av utbildningen. Förslaget, som glädjande nog i sina huvuddrag enhälligt tillstyrkts av statsutskottet, innebär att nuvarande licentiat- och doktorsgrader förs samman till en vetenskaplig examen: doktorsexamen. Studierna för denna examen läggs upp så att den effektiva studietiden begränsas till fyra år efter grundexamen vid universitet eller högskola. För att forskarutbildningen skall bli effektiv bör man försöka skapa en systematiskt planerad utbildningsgång för i princip varje doktorand. Detta kräver ökade resurser för undervisning och handledning, vilket åstadkommes bl. a. genom att en rad tjänster avsedda för forskarutbildning och forskarhandledning inrättas och genom att

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

samarbete med institutioner och forskare utanför universitet och högskolor vidgas.

Propositionen innebär en förstärkning av organisationen med ett hundratal tjänster. Trots detta kan det naturligtvis när det gäller vissa ämnen uppstå påtaglig brist på handledningsresurser. I sådana fall kan en begränsning av antalet studerande bli ofrånkomlig, men det har icke här varit fråga om — det vill jag starkt understryka — att införa en spärr av doktorsutbildningen över hela linjen. Det blir en bedömning av den enskilda institutionen hur mycket effektiv handledning man mäktar ta på sig. Man bör naturligtvis inte tänja det hela så långt att de studerande som där finns missar handledningen. Dessutom bör vi ta hänsyn till att det inom en så rikt förgrenad verksamhet som vetenskaplig forskning finns många särfall som det inte går att pressa in i vanliga schemabundna studier för den stora mängden av studenter.

Jag besökte i går en vetenskaplig institution och diskuterade dessa frågor beträffande ett humanistiskt ämne. Där fanns vissa människor för vilka forskningen kanske var en form av kvalificerad vuxenutbildning. Dessa människor hade lång erfarenhet av yrkeslivet och bedrev yrkesverksamhet men hade så att säga en vetenskaplig lidelse och fortsatte därför på sin fritid med olika forskningsuppgifter parallellt med sitt yrkesarbete och fick delta i seminariearbetet. Det kan inte vara ett primärt mål att möjliggöra för sådana människor att fortsätta sitt deltagande, men det är att önska att det finns en sådan öppenhet i organisationen att även de särpräglade människorna skall få tillfälle att fortsätta en forskningsverksamhet i kontakt med den stimulerande forskningsmiljön.

Det har sagts att vi alltför hårt fixerar utbildningstiden till fyra år. I propositionen har jag uttalat att studietiden i undantagsfall bör kunna bli

längre än fyra år. Med hänsyn till de krav på resurser som ställs i samband med forskarutbildningen måste en sådan utbildning omges med starka hinder mot generellt förlängda studietider. En förlängning av studietiden innebär ju — som utskottsmajoriteten påpekat — en förlängning av tiden för utnyttjande av undervisning och handledning, vilket reducerar resurserna för övriga studerande när det gäller ämnet — det är ofrånkomligt. Om man alltför mycket börjar tala om flexibilitet och nödvändighet att tillåta längre utbildningstider och sådant, är man raskt framme vid ett läge då undantagen blir regel. Vi riskerar att komma i detta läge. Vi har alltför många erfarenheter av detta från andra undervisningsområden, där trycket alltid går i riktning mot en förlängning av studietiderna — något tryck åt motsatt håll kan däremot sällan upplevas.

Flera av talarna i denna debatt har tagit upp frågan om mellanexamen och sagt att förslaget om en mellanexamen framförts av forskarutredningen. Det har, säger man, tillstyrkts av en lång rad remissinstanser. Det är naturligtvis riktigt, men det intressanta med dessa tillstyrkanden är att remissorganen ofta säger så här: Mellanexamen är nog bra. På vårt område behövs visserligen ingen mellanexamen, men andra har säkert behov av en sådan.

Risken med en mellanexamen är att den förlänger studietiderna. Det uppstår risk för att den gamla licentiatexamen dyker upp igen i ny kapprock, och så kommer den gamla doktorsexamen. Man säger att det skall vara två års studier för licentiatexamen, men sedan blir det tre och så småningom fyra år. Doktorsavhandlingen kommer inte efter fyra år utan efter fem, efter sex, sju eller åtta år, och så är man tillbaka i det gamla. Ett sådant här etappmål, som det kallas, kan förlänga studietiden.

Det finns ett slags motsättning i argumentationen här. Det behövs, har

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

det sagts, ett etappmål för forskarutbildningen, så att man efter två år skall kunna sparka ut dem som inte bestod provet. Det är den ena argumentationen. Den andra är att det bör finnas en yrkesinriktad examen, knuten till klart arbetsmarknadsmässiga behov och avsedd för människor som inriktar sig från början på denna mellanexamen. Det föreligger en motsättning mellan dessa båda krav, och det är mycket svårt att utforma en examen som tillgodoser båda kraven.

När herr Wallmark talade för denna mellanexamen, sade han att industrins behov av marknadsförare måste tillgodoses. Jag kan väl förstå att den svenska industrin behöver marknadsförare och försäljare av olika slag, men behovet av att konstruera en särskild licentiatexamen för marknadsförare förefaller mig inte så där obönhörligt påvisat. De kontakter jag har med näringslivet har snarare givit det intrycket att vad man där vill ha är en mycket påtaglig praktisk kunnighet. Visst behövs utbildat folk, men man vill ha utbildat folk som i ett ganska tidigt skede kommer ut på arbetsmarknaden. När dessa människor sedan väl är yrkesverksamma kan de få en fortbildning och en påbyggnad av olika specialiteter.

Herr Wallmark har inte kunnat bevisa för mig att det behövs en »mark. lic.», marknadsföringslicentiatexamen. Vi har för den skull inte avvisat mellanexamen i och för sig, men den skall inrättas på områden där det finns ett påtagligt, klart visat behov. Det bästa exemplet på ett sådant behov har vi i fråga om psykologer. 1958 uttalades att den som skall bli »psykolog» och inte »biträdande psykolog» skall ha licentiatexamen. Det räcker inte med en fil.kand. För att få chefstjänster eller högre lönegradsplacerade tjänster vill psykologer därför bli licentiat. Många av dem har inte något speciellt intresse för vetenskapligt arbete och tänker sig inte alls att bli forskare på något sätt,

men de skaffar sig licentiatexamen därför att den ger kompetens till högre befattningar — och en bra träning för dem också får man väl förmoda.

Man kan då konstruera en mellanexamen som är direkt inriktad på yrkesverksamhet. I utbildningen ingår en metodisk träning, som dock inte går ut på utbildning av forskare i psykologi utan syftar till att de studerande skall bli praktiskt arbetande psykologer — på arbetsmarknaden, inom skolan, bland förskolebarnen osv. — med en viss vetenskaplig insikt. Där finns ett behörighetskrav. Men annars, när man inte har klart dokumenterade behov på grund av gällande behörighetsregler, bör man vara litet försiktig med sådant som en mellanexamen. Vi skall akta oss för att hela tiden pressa upp de formella kompetenskraven, att förlänga utbildningstiderna onödigtvis, eftersom det är i det praktiska livet som vi alla skall verka på ett eller annat sätt. Om man skall ha förlängda utbildningstider är det bättre att lägga in den utbildningen i nära kontakt med yrkeslivet och under den yrkesverksamma perioden hellre än genom att förlänga ungdomsutbildningen.

Det är däremot självfallet en helt annan sak när det gäller dem som skall bli forskare och som alltså behöver en klar och entydig utbildning för detta yrke.

Här har diskuterats övergångssvårigheterna och jag kan medge att det är svårlösta problem och att vi kämpar med dem i departementet. Vi skall t. ex. försöka klara frågan om övergångslicentiaterna. De som redan har licentiat- eller doktorandstipendium får förlängning. Med dem är det ingen fara. Men de som ännu icke har fått licentiat- eller doktorandstipendium enligt den gamla ordningen utan står i kö och förväntar sig att någon gång få det, riskerar att klippas av. Nu har det alltså öppnats en möjlighet, man har lagt undan en pott så att det även skall finnas sådana nytillkommande licentiat-

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

och doktorandstipendier att dela ut. Detta har varit den kraftigast betonade övergångssvårigheten, som vi på detta sätt har sökt möta.

När det gäller forskarkarriären har forskarutredningen föreslagit ganska vittgående reformer, men dessa blev oerhört hårt kritiserade av remissinstanserna. På det akademiska planet är andarna livaktiga, och här fanns alla tecken på att det skulle kunna utvecklas ett ganska praktfullt akademiskt gräl. I det läget var frågan inte hanterbar, den måste få ligga till sig ett slag. Vi tog därför endast upp vissa justeringar av nu gällande system, t. ex. trygghetsfrågan för docenter, som ju har framförts som en stor fråga. Man blir docent och är det i sex—sju år. Blir man då inte professor faller bilan och man får ägna sig åt något annat. Detta har ansetts vara ett grymt system. Men i praktiken är de flesta ändå kvar på något sätt. Verkligheten är tånjbar, så att brutaliteten är i praktiken inte så stor som i teorin. Men systemet upplevs av många skäl bland forskare som ett hot.

Man kan tänka sig att gå till den andra ytterligheten och göra docenttjänsterna till livstidstjänster, dvs. blir man docent så sitter man till pensionsåldern som docent. Det finns naturligtvis invändningar mot ett sådant system. Forskning är en speciell typ av verksamhet. Är man tjänsteman eller arbetare går man till sitt arbete på morgonen, man förutsätts göra sitt arbetskvantum, man är inne i en kvarn, och det är bara att följa med. Är man forskare är man hela tiden beroende av självverksamhet. Tanken bakom förslaget är att man inte skall ha alltför många fasta tjänster.

En viktig sak är att många har en produktiv period av forskning under säg 10—15 år. Sedan svalnar — vilket väl är rimligt — ofta den vetenskapliga lidelsen, och man vill syssla med annat i stället, administrativt arbete eller liknande. Ett absolut fast system för med sig att om någon innehar en tjänst,

så kan ingen annan få den, eftersom det inte finns ett obegränsat antal tjänster. Då föreligger alltså risk för att man skulle kunna få vad jag brukar kalla förgyllda proppar i systemet, som skulle omöjliggöra för yngre forskare att få en tjänst som de i och för sig är väl kvalificerade för. Därför har vi gjort den här kompromissen, som utskottet nära nog stöder, att man bara har obetingad rätt på sex år till en docenttjänst, dock att möjlighet finns till omförordnande i treårsperioder, dels för att kvalificerade forskare skall kunna fortsätta sin gärning, dels för att folk inte skall ställas i orimliga situationer om inte något annat arbete just då står öppet. Det förefaller vara en rimlig kompromiss.

Här har också diskuterats benämningsfrågor. Vi har nu en rik flora av titlar närmast under professorstiteln: preceptorer, prosektorer, laboratorer, observatorer och diverse andra titlar. Det är alltså här fråga om personer som är närmast under professorer på olika områden. Det är naturligtvis en mycket begränsad del av Sveriges befolkning som vet vad sådana personer egentligen sysslar med. Det är en smula egendomligt med sådana titlar. Det är inte så lätt att veta vad en prosektor sysslar med. Jag har själv länge svävat i okunnighet om dessa titlar. Vi har alltså här gjort en rationalisering och kallat dem för biträdande professorer. Nu har ju detta på fackligt håll också gjorts till en lönefråga. Man har velat lyfta de biträdande professorerna två lönegrader och kalla dem för professorer. Det har vi inte råd till, det skulle kosta 2,5 miljoner kronor. Många andra skäl kan också anföras mot ett sådant steg. När vi har valt titeln biträdande professor finns det analogier på andra områden; vi har t. ex. biträdande vattenrättsdomare. Nu har det sagts att man inte går omkring och kallar sig för biträdande professor. Det är alldeles riktigt. Jag är fullt övertygad om att alla biträdande professo-

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

rer kommer att i dagligt tal kallas för professorer. Den här jämlikheten, om det är en sådan vi här eftersträvar, kommer så att säga att utbryta i vardagen, men i våra mera formellt byråkratiska sammanhang kommer vi att ha kvar differentieringen biträdande professor — professor. Vi har inte upplevt detta som en av de mera skakande frågorna i världshistorien.

Slutligen vill jag ta upp den här frågan om erforderliga resurser. Detta är en etapp, säger herr Wallmark. Ja, det är en etapp därför att man tänker sig en fortsättning. Vi hoppas kunna bygga ut systemet. Vi hoppas kunna fylla de här läglarna mer och mer med ytterligare tjänster allteftersom vi får råd härtill. Jag står inte upp här och säger att propositionen är ett ymnighetshorn. Den innebär förstärkningar med ett hundratal tjänster, som inte skall underskattas. På stipendiesidan föreslås en klar förbättring. Vi hoppas att kunna förstärka och förbättra organisationen framöver. Några av reservanterna bjuder över med någon miljon kronor, men det är ändå ganska marginella påslag som görs. Det betyder att någon större oenighet inte tycks råda på den här punkten. Generellt skall det väl inte sägas att forskningen är underförsörjd. När universitetsupp rustningen började uppgick de statliga forskningsanslagen till 114 miljoner kronor. De torde i dagens läge uppgå till mellan 650 och 700 miljoner kronor till universitet och högskolor, forskningsråd och vissa statliga laboratorier m. m. Det innebär en ganska kraftig satsning. Propositionen innebär att vi lägger grunden till en motsvarande satsning på utbildningssidan.

Herr WIRTÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Palme började sitt anförande med att tala om den intensiva reformverksamhet som har pågått inom utbildningssektorn under det senaste året, och vad då be-

träffar universitetssidan i synnerhet under värriksdagen 1969. Jag kan väl något dela den värderingen, men som jag redan gjorde i mitt inledningsanförande vill jag med beklagande konstatera att när man nu har kommit till den högsta nivån, så är resurskakan hårt åtgången. Här har man inte fått stor del av de resurser som vi skulle velat ha just i samband med forskarutbildningen.

Nu säger statsrådet Palme att det ändå är fråga om en ganska ordentlig satsning, ett hundratal tjänster. Men om man närmare analyserar detta tal, finner man att det egentligen bara är 30 verkligt kvalificerade tjänster; i övrigt får man räkna fram dem från den ordinarie årliga uppräkningspropositionen. Det är vidare fråga om ett antal assistenttjänster. Men i bedömningen av dem tycker jag det är väsentligt att komma ihåg att propositionen förutsätter att även de humanistiska fakulteterna skall få sådana tjänster i det nya systemet, vilket de inte tidigare haft. Därför blir det ju en klar uttunning, och den reella förstärkningen i fråga om tjänster är alltför, statsrådet Palme, väldigt liten.

Jag skulle också vilja ta upp en annan del av statsrådets anförande som berör det nuvarande systemets doktorsavhandlingar. Jag tycker med förlov sagt att det var en våldsam karikatyr som statsrådet här tillät sig, förutom att det fanns ett par, tror jag, sakliga felaktigheter i den. Jag citerade tidigare de rätt välfunna orden ur propositionen, att en doktorsavhandling inte skall vara ett livsverk utan en del i utbildningen. På den punkten delar jag alltså herr Palmes uppfattning. Men ändå måste man väl erkänna att det hitillsvarande systemet med doktorsavhandlingar har medfört många verkligt väsentliga nya framsteg och innovationer i arbetet på att förbättra det svenska folkhemmet. Utan många av de avhandlingar som har framlagts under årens lopp skulle nog — och det tror

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

jag att även herr Palme måste hålla med om — framstegstakten ha varit betydligt sämre. Talet om doktorn som frisk och fräsch träder ut vid 42 år måste korrigeras åtskilligt eftersom medianåldern, enligt de uppgifter jag har, i själva verket är 35 år.

I fråga om mellanexamen vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på att vi från folkpartiets sida varit tveksamma om vi över huvud taget skulle vara med på en samskrivning med majoriteten. Men när utskottet skriver att man inte finner någon principiell meningsskiljaktighet föreligga mellan utskottsmajoriteten och motionärerna i fråga om mellanexamen, tolkar vi det dock så att utskottet delar den positiva inställning som vi har gett till känna i våra motioner. Vi tar denna skrivning som ett belägg för att även utskottsmajoriteten anser, vilket också sägs i utlåtandet, att det skall göras en översyn av behovet av en mellanexamen och hur den skall utformas.

Jag tycker inte att man har anledning att argumentera mot eller för en mellanexamen och de former den kan få på nuvarande stadium. Det väsentliga är att en översyn kommer till stånd som klarlägger problemen och att den göres snarast. Jag hoppas att statsrådet Palmes något negativa argumentering beträffande mellanexamen inte får tolkas så att han på något vis sätter sig emot utskottsmajoritetens förslag om en snabb översyn, vilket jag förmodar att riksdagen kommer att instämna i.

Jag vill sedan ta upp en liten detalj i titelfrågan. Jag tror inte heller att någon kommer att gå omkring och kalla sig biträdande professor, lika litet som biträdande vattenrättsdomare. Men, statsrådet Palme, om man i dagligt tal accepterar titulaturen professor för alla är väl nästa steg rätt naturligt, dvs. att vi låter ordet biträdande falla och bara behåller uppdelningen på olika lönenivåer?

Herr WALLMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker också att statsrådet gjorde sig skyldig till en viss överdrift när han karikerade arbetet med doktorsavhandlingarna här i landet. Man skall vara försiktig med generaliseringar. Det är en mycket stor skillnad mellan de olika fakulteterna. Vad beträffar medicinerna och teknikerna är det faktiskt så i dag att deras effektiva tid för doktorsavhandling inte är märkbart mycket längre än den som föreslagits i propositionen. Att det totalt sett ibland tagit längre tid sammanhänger med att doktoranderna ofta innehåft tjänster.

Den mest besvärliga sektorn har varit den humanistiska. Man kan naturligtvis fråga sig varför humanisterna håller på så länge med sina avhandlingar att det nästan blir ett livsverk för dem. Svaret blir att det enda konkurrensmedel de har om de högre tjänsterna är en lång, gedigen och förnämlig doktorsavhandling. Där kan man kanske till och med komma upp i de åldrar som statsrådet nämnde. Statsrådet har dock enligt min mening inte gett en rättvis beskrivning av det nuvarande systemet, även om vi är överens om att en ändring bör komma till stånd. Därvidlag är utskottet också enigt. Jag tycker som sagt inte att man skall ge en sådan grotesk beskrivning av dagens förhållanden.

Forskarkarriären är en besvärlig fråga. Jag vill gärna stryka under vad statsrådet Palme har givit uttryck för i propositionen, nämligen behovet av flexibilitet och växling mellan tjänster av olika slag. Men även i detta avseende råder mycket varierande förhållanden. På vissa fakultetsområden finns det nästan ingen annan verksamhet än sådan som staten själv bedriver, medan det — som jag tidigare nämnde — på det medicinska och framför allt på det tekniska området inte är ovanligt att man tar tjänster utanför universiteten. Detta visar sig också så småningom vid rekryteringen till de högre tjänsterna.

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

Jag tror att nästan hälften av alla professorer vid de tekniska högskolorna kommer från näringslivet. Det har varit så i många år, och det håller i sig fortfarande. Detta medför en vitalisering av forskningen och den högre undervisningen som jag finner utomordentligt värdefull.

I den mån det finns möjlighet till ytterligare sådan cirkulation vill jag stryka under det påpekande som statsrådet Palme gjorde. Men detta får å andra sidan inte innebära att man kan nonchalerat möjligheterna för dem som skall syssla med forskning på universitetsnivå, så att de tvingas arbeta under ganska osäkra förhållanden. Jag medger att propositionens förslag innebär en liten förbättring genom de fortsatta förordnandena. Det är bra att det blivit bättre, men det hade varit bättre om det blivit bra. Därför har vi i utskottet enats om att en fortsatt översyn är erforderlig, och jag förmodar att statsrådet är beredd att följa utskottets uttalande i detta sammanhang.

Beträffande mellanexamen säger statsrådet, vilket vi också upplystes om i avdelningen, att alla tillstyrker mellanexamen men inte på sitt eget område utan på andras. Jag tyckte att det var ett något egendomligt yttrande, och det har nu fällt här igen av statsrådet Palme. Jag lät i avdelningen ta fram remissyttrandena och gick igenom dem. Det är riktigt som det står i propositionen, att praktiska taget alla remissinstanser enhälligt har tillstyrkt en mellanexamen. Någon enstaka har sagt: Vi har dock icke behov av den. Den är, anses det, en för svag grund för exempelvis arbete i de lärda verken. På det tekniska området råder såvitt jag kan förstå kompakt enighet om det arbetsmässiga behovet av en dylik examen, motsvarande en något förenklad teknisk licentiatexamen. Jag uppehöll mig inte särskilt mycket vid detta. Statsrådet själv har redan i propositionen antytt någonting om en mellanexamen på det tekniska området. Det fanns alltså inte

något skäl att speciellt argumentera om den saken, ty därvidlag är vi överens. Vad jag tog upp var en annan fråga.

Vi skall kanske vid ett senare tillfälle, herr statsråd, tala om vad det innebär att vara marknadsförare. Det är inte att vara säljare. Marknadsföring är oändligt mycket mera komplicerad än så. Jag nämnde marknadsföringen bara som ett ytterligare exempel på behovet.

Statsrådet säger att det är risk för en förlängning av studietiden. Forskarutbildningen är dock under de två första åren mycket detaljerat upplagd, och där torde näppeligen finnas risk för någon förlängning. Jag är emellertid, som jag tidigare sade, inte beredd att i dag i detalj diskutera utformningen av denna mellanexamen. Det nyttar föga att nu gå in på alla dess detaljer. Här gäller det principen att det skall finnas en sådan examen. Att det finns ett klart dokumenterat behov tror jag är alldeles ostridigt. Detta gäller inte bara området där man kan behöva ställa upp speciella behörighetskrav. Hela det svenska näringslivet arbetar utan speciella behörighetskrav. Där är det de individuella kvalifikationerna som är avgörande. Jag kan bara konstatera att människor med denna utbildning behövs och kommer att behövas i växande omfattning. Man skall givetvis kunna avlägga denna mellanexamen antingen i en följd i anslutning till grundexamen eller också senare, när man återkommer till universitetet.

Slutligen säger statsrådet, som enligt vad jag förstår är helt medveten om bristerna i det materiella innehållet, att detta endast är en etapp, att det inte är något ymighetshorn. Det är egentligen, herr statsråd, ett ganska tomt horn som man här lämnar över. Att genomföra en reform utan att ställa ekonomiska resurser av någorlunda rimliga proportioner till förfogande är sannoligen inte lätt. Jag vill ännu en gång stryka under, att vi är överens om principerna. Men i fråga om sättet att ge-

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

nomföra dem kan vi definitivt inte vara eniga.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Herr Wirtén var nästan upprörd över vad han uppfattade som sidovördnad från mig visavi det tidigare systemet för forskarutbildning. Det var naturligtvis avsett som en karikatyr, en tillspetsning för att visa de extrema följderna av systemet som vi hade att ta hänsyn till.

Det är riktigt att medianåldern har sjunkit. När jag första gången sysslade med detta ärende var den för doktorer en bit över 40. Den ligger nu på den humanistiskt-samhällsvetenskapliga fakulteten i 37-årsåldern. Det är ändå slutet på utbildningen, formellt sett, som ligger i de åren. Det är detta som innebär en motsättning, som jag försökte utlägga.

Från att ha varit upprörd blev herr Wirtén sedan nästan rörd.

Det var när han talade om vilken utomordentlig betydelse för det svenska folkhemmet som likväl denna forskarutbildning har haft. Jag vill dela hans värdering men, herr Wirtén, det beror inte i första hand på systemet utan på de enskilda människor som ägnat sig åt forskning. Syftet med att ändra systemet kan ju bara vara att ge dessa människor ännu bättre förutsättningar att utföra sin för folkhemmet gagneliga insats.

Herr Wallmark tog upp mellanexamen. Jag skall inte tillägga något utöver vad jag redan sagt. Vi har inte alls förkastat mellanexamen, men vi har sagt att den skall införas bara i de fall då ett klart dokumenterat behov föreligger och inte som generell metod. Då skulle man riskera felaktig utbildning och framför allt förlängning av studietiderna.

Herr Wallmark tog upp trygghetsfrågan för docenterna. Där har vi en liten förbättring, sade han. Jag anser att det är en stor förbättring i själva verket.

Det är redan nu så att de flesta docenter söker sig till andra verksamheter. Det kommer alltid att vara så, och det bör vara så. Men i de fall, då det av antingen forskningsmässiga eller sociala skäl skulle vara orimligt, har man nu möjlighet att låta en docent fortsätta. Med en liten åtgärd har man åstadkommit en stor förbättring på trygghetsplanet. Det är liksom poängen med detta förslag.

Både herr Wirtén och herr Wallmark var inne på resursfrågan. Det är naturligtvis en tveeggad argumentation ni för. Å ena sidan vill ni gärna säga att förslaget är dåligt, det torde finnas ofantligt mycket mera pengar, det borde satsas, det borde finnas resurser. Men samtidigt är ni i bakhuvudet medvetna om att ni inte har något ymnighetshorn att ställa upp. Ni kan bara bjuda en liten smula till. Efter att ha tagit upp resursfrågan ganska stort kommer ni därför ned till den mycket vardagliga verklighet där jag tvingas hålla mig. Man måste säga: Vi skapar ett bra system, vi gör förbättringar, men det är naturligtvis inte tillräckligt, och vi hoppas kunna fortsätta att bygga på. Det är den vardagliga verksamheten som vi, när denna proposition och detta utskottsutlåtande, som jag hoppas, blivit antaget av riksdagen, gemensamt får försöka ta itu med.

Herr WIRTÉN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte om statsrådet Palmes försök att analysera mina sinnesstämningar under mitt föregående inlägg helt överensstämde med sanningen. Den frågan får väl de som hört på döma i. I varje fall kände jag knappast igen mig själv.

Låt mig ändå säga, för att ta det mera seriöst, att jag tycker att om man skall diskutera forskarutbildningen och det tidigare systemet med doktorsavhandlingar, är detta inte platsen att teckna alltför grälla karikatyrer. Det är bättre med en saklig diskussion i frågan, tyc-

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

ker jag, och därför kom kanske en viss indignation in i mitt tidigare inlägg.

Låt mig också tillägga att den statistik jag hänvisar till, när jag säger att medianåldern är 35 år vid tiden för en doktorsavhandling, härrör sig från så tidiga årtal som 1960—1961. Därför är jag ännu mera konfunderad när statsrådet Palme säger att genomsnittsåldern har sjunkit på senare år. Men vi får väl kolla upp det här ytterligare. I varje fall var 42-årsgränsen tydligen alltför hög. Därom tycks vi vara överens.

Herr WALLMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Bara några ord om resursfrågan! Statsrådet Palme tycks inforstådd med att det behövs mera resurser, och om detta är vi tydligen överens. Men vi har, menar statsrådet, liksom han varit tvungna att resignera inför den hårda, kalla verkligheten.

Skillnaden mellan statsrådet Palmes och min uppfattning i denna fråga, som jag ser det, är att det i dag inte finns något underlag i propositionen som på ett klart sätt dokumenterar hur stora resurser det erfordras för att genomföra forskarutbildningsreformen helt och fullt och bibehålla forskningsvolymen på en oförändrad nivå, medan vi önskar sådan klarhet.

Vi har alltså inte någon parameter att tillgå. Vi kan bara konstatera att de resurser som statsrådet Palme fått till sitt förfogande efter ett års tjt hos finansministern är helt otillräckliga, vilket han själv tydligen är mycket klart medveten om. Likväl är han beredd att genomföra principerna för utbildningsutbildningen från den 1 juli. Jag tänker på »de fyra åren» och att man talat om en liten flexibilitet som antyds kunna bli någon månad. Jag förmodar att den flexibilitet utskottsmajoriteten accepterar också kommer att göra sig gällande på studiefinansieringens område, där statsrådet till och med använt uttrycket »högst fyra år». Men såvitt jag

förstår kommer dessa två frågor att behandlas parallellt.

Skillnaden mellan oss är att vi reserverar skulle vilja veta vad det faktiska behovet på detta område är för att vi över huvud taget skall kunna genomföra denna reform. I vår motion har vi därför sagt att vi vill ha en analys av behovet till stånd. Därefter har vi möjlighet att bedöma om medel kan överflyttas från det ena eller andra hållet, eller hur man i övrigt skall handlägga denna fråga. Men att säga att reformen skall träda i kraft den 1 juli medan resurserna kommer så småningom; det är ungefär som att fatta beslut om högertrafik i detta land utan att ha råd att bygga om vägarna annat än succesivt. Ett sådant sätt att hantera en reform torde inte rimma särskilt väl med en god planering.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Herr Wirtén står fast vid sin skildring av forskarutbildningen, men de siffror han anfört är veterligt från år 1964, har jag hört. Att han kommer ned så pass lågt i åldersklasserna beror på att han tar med alla fakulteter inklusive exempelvis de teoretiska medicinarna, som alltid disputerat vid unga år. Uppgiften »över 40 år» härrör från tillgängliga siffror våren 1957, om jag minns rätt, då jag skrev en artikel i detta ämne. Sedan dess har alltså denna gräns sjunkit.

Alldeles oavsett om disputationen sker vid en ålder av 35, 37 eller 40 år är det fortfarande inte rimligt att säga att en persons sedan småskolan oavbrutet pågående utbildning skall vara slutförd först vid denna ålder. Det är därför skälen för en begränsning i detta avseende är så klara.

Sedan frågar herr Wallmark hur man kan starta den här reformen utan att ha tillgång till mera pengar.

För det första innebär detta nya system att man bättre utnyttjar nu tillgängliga resurser. För det andra inne-

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

bär propositionens förslag en icke fullt så föraktlig ökning av nu tillgängliga resurser som herr Wirtén antydde. Redan dessa utgör en klar förbättring, och dessutom tillkommer årets tillskott. För en expansion i framtiden är därför ramarna redan lagda.

Det är inte lätt att tillhöra det moderata samlingspartiet med åsikter om att skatterna skall sänkas och samtidigt anse att det behövs mer pengar på detta område. Herr Wirtén framförde inte samma predikament, men det var någonting åt det hållet. Låt oss göra en analys av hur mycket pengar som behövs, menar man. Forskarutredningen försökte göra det, och även remissinstanserna försökte finna metoder därför. Om jag minns rätt kritiserades detta ganska hårt av remissinstanserna, det gick helt enkelt inte. Varför? Jo, detta är inget hokus pokus, herr Wallmark. Har vi ett visst antal miljoner kronor ytterligare så kan vi sätta in ytterligare ett antal forskare, assistenter och docenter som behövs. Det kan i sin tur innebära ett mindre elevantal per lärare och en effektivare utbildning. Det behöver inte systematiskt analyseras, ty vi vet att inom överskådlig framtid kommer resurserna att vara otillräckliga i förhållande till krav och önskemål för de berörda. Att hitta på skäl för ytterligare resurser är inte svårt, det kan vem som helst här i kammaren göra. Det är en annan sak att skaka fram pengarna. Det är i medvetande om att det är en nog så knepig uppgift som reservationerna är mycket moderata, eller modesta, för att inte använda en skenbart partipolitisk karaktéristik.

Herr RICHARDSON (fp):

Herr talman! Få ting i vårt samhälle omnämnas med större respekt och förväntan än forskning. När vi ställs inför allehanda samhällsproblem som ter sig svårlösta säger vi gärna att vi vet för litet och behöver mer forskning. Inför

den framtida utvecklingen hyser vi den allra största tilltro till forskningens möjligheter. Forskningen utgör »den mest dynamiska kraften i samhället», yttrade förre ecklesiastikministern Edenman vid ett tillfälle.

Det finns inga skäl att göra invändningar mot detta. Kanske tycker man någon gång att politiker en smula lätt-sinnigt skjuter ifrån sig konkreta problem och skaffar sig ett slags alibi för passivitet och tveksamhet genom att hänvisa till de lösningar som man väntar sig som resultat av pågående eller kommande forskning.

Läser man proposition nr 31 får man lätt ytterligare stimulans för en sådan förväntan och en överdriven uppfattning om den framtida forskningspotentialens storlek. Det talas nämligen genomgående om forskarutbildning och forskarkarriär, och man bibringas därigenom lätt den uppfattningen att det skall utbildas en jättestab av högt kvalificerade forskare.

Verkligheten är emellertid litet anorlunda. Man har i propositionen använt begreppet forskarutbildning i samma vidsträckta mening som 1963 års forskarutredning men utan att öppet redovisa detta. I direktiven till utredningen framhåller förre statsrådet Edenman: »Jag vill till en början understryka att jag med begreppet forskarutbildning här och i det följande avser utbildning i form av studier och avhandlingsarbete, undervisning och handledning inte endast av blivande forskare i egentlig mening utan av alla dem som, oavsett yrkesmål, efter en akademisk eller motsvarande grundexamen fortsätter sina studier mot högre examina.» Det innebär alltså att utbildningen skall gälla åtskilliga yrkeskategorier som inte alls har med forskning i egentlig bemärkelse att göra, t. ex. vissa lärare, bibliotekarier och arkivarier. Jag tycker att detta borde ha deklarerats klart, så att missförstånd därigenom inte behövt uppstå. Jag tror att det är angeläget att man har detta

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

klart för sig, så att man inte tror att alla doktorander efter avslutad utbildning kommer att ägna sig åt forskning. Vi vet också genom färskas undersökningar att de personer som i sin tjänst verkligen har till uppgift att forska, nämligen professorerna, inte har möjlighet att ägna mer än en obetydlig del av sin tjänstetid åt forskning. Allt detta måste beaktas, om man skall kunna få en realistisk uppfattning om den reella forskningsvolymen. Det bör alltså observeras att föreliggande proposition handlar om forskarutbildning och forskarkarriär men mycket litet om forskning.

Även om det har funnits delade meningar om det mesta av vad 1963 års forskarutredning föreslagit, har det dock rätt enighet på en punkt, nämligen i fråga om behovet av reformen. Personligen tycker jag att kritiken av den gamla ordningen på vissa punkter varit överdriven och orättvis. Däri inbegriper jag också vad statsrådet Palme yttrat nyss. Man kan givetvis ta det från den skämtsamma sidan, men jag tycker att det ingår i ett något agitatoriskt mönster att systematiskt nedvärdera tidigare skolformer. I enhetsskoledebatten framställde man realskolan som hopplöst medeltidsmässig. Samma var förhållandet med det gamla gymnasiet, och tendenser finns att överdriva de negativa sidorna i det gamla systemet för forskarutbildning.

Det har här talats åtskilligt om de höga åldrarna. Det är alldeles riktigt att detta kan vara ett problem, men man bör nog beakta att många har bedrivit sin forskning vid sidan av annat arbete, som i sig kan ha haft ett visst värde. Dessutom har man inte tillräckligt beaktat att forskning och forskningsutbildning måste ske under mycket skilda förutsättningar i de olika ämnena. Detta gäller inte minst doktorsavhandlingarna och deras betydelse. Man har ironiserat över dessa bastanta avhandlingar, som kommit att betraktas som s. k. livsverk. I själva

verket förhåller det sig så att avhandlingar, åtminstone inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna, utgjort och allttjämt utgör väsentliga inslag i den kurslitteratur som ingår i både kandidat- och licentiat-examina. Och inte sällan har dessa verk vunnit läsare långt utanför universitetens läsesalar, inte minst kanske bland dem som till vardags tuggar sig igenom kanslihusets och riksdagens tryckalster. Jag vill som ett enda exempel erinra om den över 500 sidor tjocka avhandling om den svenska planhushållningsdebatten som publicerades för några år sedan.

Man kan i själva verket, om man vill vara en smula högtidlig, säga att avhandlingarna ofta varit lysande intellektuella och vetenskapliga prestationer, som berikat vårt kulturliv och vår samhällsdebatt och som inte förlorat sin aktualitet på årtionden. Det torde inte mot bakgrunden av dagens debatt vara helt omotiverat att erinra om Runebergs ord om Lotta Svärd — alla jämförelser i övrigt undantagna: »Något tålte hon skrattas åt, men mera hedras ändå.» Vad sedan gäller själva disputationsakten och promotionsritualen är jag själv beredd att vända på de Runebergska orden: Något tål de att hedras, men mera att skrattas åt.

Proposition nr 31 är en blandning på gott och ont. På kreditsidan vill jag främst peka på de två grundläggande nyheterna: dels sammanförandet av licentiatexamen och doktorsgraden till den nya doktorsexamen och en förkortning av studietiden, dels principen om en ordentlig handledning av doktoranderna. Reservanterna har diskuterat de uppenbara svagheter som finns, och jag skall inte uppehålla mig vid de problemen. Jag nöjer mig med att instämna i vad som tidigare sagts beträffande behovet av större variation i studietidens längd, frågan om amanuensernas och assistenternas studietid samt om nödvändigheten av att ekonomiska och personella resurser verk-

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

ligen ställs till förfogande, så att inte reformen stannar på papperet.

Jag vill i stället något beröra ett par andra problem men allra först påtala den oklarhet som råder på många punkter, inte minst beträffande själva doktorsexamen, som nästan inte alls berörs i propositionen. Det ankommer visserligen på Kungl. Maj:t att utfärda bestämmelser, men nog borde riksdagen ha inbjudits till en diskussion av dessa frågor. Bland de många problemen kan nämnas offentliggörandet och presentationen av doktorsavhandlingen, förfarandet vid disputationen och de kompetensproblem som följer i reformens spår. Man avskaffar ju nu en examen som utgör kompetensvillkor för åtskilliga befattningar. Ett av de besvärligaste problemen och samtidigt en av de allra viktigaste frågorna beträffande den kommande forskarutbildningens sätt att fungera utgör frågan om urvalet av doktorander. Det är alldeles uppenbart att utbildningen inom många ämnen kommer att bli utrymmesspärriad, och då uppstår frågan om hur de lämpligaste doktoranderna skall väljas ut. Som framgår av såväl utredningen som propositionen kan man inte utan vidare utgå ifrån att framgångar i primärstudierna utgör kriterium på forskarbegävnig. Den personliga bedömningen måste på ett eller annat sätt komma till användning, och det är just här problemet ligger. Undervisningen på primärstadiet sköts så gott som undantagslöst av andra personer än dem som skall svara för handledningen i doktorsstudierna. Det innebär att de personliga kontakter, som tidigare betydtt så mycket när det gällt att stimulera lämpliga studerande till fortsatta studier, kommer att förlora i betydelse eller helt falla bort. Torsten Husén berättar i en nyligen utgiven bok, att han gått igenom gamla föreläsningsskataloger och funnit att över 90 procent av hans undervisningskontakter utgjordes av professorer. Hans söner däremot, som 25—30 år senare påbörjade sam-

hällsvetenskapliga studier, har — skriver han — »praktiskt taget inte sett någon professor — — — men däremot härskaror av extra lektorer och assistenter, av vilka många saknat formell kompetens». Den tiden är förvisso förbi då studenterna vandrade tillsammans med sina professorer under Lundagårds kronor eller satt på Ofvandahls konditori och diskuterade avhandlingsämnen, men problemet med rekryteringen måste ägnas stor uppmärksamhet och lösas på ett sätt som passar våra nuvarande massuniversitet. Denna svårighet har skärpts ytterligare i och med tillkomsten av universitetsfilialerna. Det föreligger uppenbar risk för att vi kommer att få en geografiskt sned rekrytering. Universitetsfilialernas lärare måste för att motverka detta bedriva en medveten talangscoutjakt och få möjligheter att behålla en intim kontakt med den aktuella forskningen, och det sker onekligen bäst om de själva får bättre möjligheter till forskning.

Rekryteringen av doktorander bör också betraktas vad gäller den sociala bakgrunden. 1963 års forskarutredning har framlagt ett material som visar att denna är ytterligt sned, betydligt snedare än vad gäller studenter på primärstadiet. Enligt den utförda enkäten kom endast 13 procent av licentianterna, 9 procent av doktoranderna och 4 procent av doktorerna från socialgrupp 3. Man kan spekulera hur mycket som helst om orsakerna till denna snedrekrytering utan att komma fram till någon visshet, men att frågan om tryggheten eller kanske rättare den förväntade tryggheten efter de avslutade studierna spelar en avgörande roll torde vara uppenbart. Mot den bakgrunden finns det anledning att beklaga att trygghetsfrågan i den s. k. forskarkarriären inte lösts på ett tillfredsställande sätt, och jag kan bara uttrycka den förhoppningen att man inom departementet uppmärksam följer utvecklingen i fråga om rekryteringen.

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

Det finns här också en annan faktor som har den allra största betydelse för benägenheten att ägna sig åt högre studier, och det är behörighetsvillkoren för lärare vid gymnasier och lärarhögskolor. Tidigare — ännu i början av 1950-talet — utgjorde doktorsgrad kompetenskrav för lektorstjänst vid allmänt läroverk; för närvarande gäller licentiatexamen. Detta innebär att den som har lust att ägna sig åt högre studier men är osäker om det kloka i att ta itu med så omfattande studier och göra de ekonomiska uppoffringar det otvivelaktigt innebär och som känner otrygghet inför risken att kastas ut ur den akademiska karriären, kan känna den trygghet som består i vetenskapen att licentiatexamen eller doktorsgrad ändå ger hygglig utdelning i form av lektorat. Skulle den tryggheten och den förhoppningen försvinna, är jag övertygad om att det inte kommer att bli lätt att åstadkomma någon förändrad social rekrytering.

Kraven på trygghet för de unga forskarna får emellertid inte leda till att kraven på rörlighet inom det akademiska systemet helt eftersättes. Det förefaller möjligt att i någon mån undvika denna svårighet genom att i större utsträckning inrätta personliga forskarprofessorer för äldre professorer som därmed skulle lämna sina tjänster och öppna vägen för de yngre.

Att ägna sig åt licentiatstudier och bedriva forskning för disputation är en sak som tar sin rundliga tid. Det är både ekonomiskt och tidsmässigt stora investeringar den enskilda människan gör. Det innebär att vederbörande måste planera på lång sikt, och detta gäller alldeles särskilt de inte så få som bedriver studier vid sidan av yrkesarbete, och det innebär att förändringar i examenssystemet kan ställa till mycket allvarliga rubbningar i de uppställda planerna och grusa de förhoppningar som utgjort nödvändig stimulans. Det är därför angeläget att övergångsbestämmelserna utformas med

stor generositet och att tillämpningen inte blir alltför stelbent och rigorös.

Den grundläggande inställningen från samhällets sida bör rimligtvis vara att den som ägnar sig åt högre studier och forskning utför en värdefull samhällsinsats. I annat fall skulle alla de vackra orden om forskningens betydelse bli innehållslösa ord och tanken att forskningen skulle vara den mest dynamiska kraften i samhället enbart en tom fras.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna nr 1, 2, 4 och 5.

Herr KAIJSER (m):

Herr talman! Jag tror inte att jag gör mig skyldig till någon indiskretion som kan väcka ont blod, om jag berättar att ordföranden i statsutskottets andra avdelning, när han i utskottets plenum försvarade utskottsmajoritetens ställningstaganden i de olika frågor som varit kontroversiella i föreliggande utskottsutlåtande, sade att detta kanske var det svåraste ärende som avdelningen haft till behandling under vårriksdagen. Jag förstår honom. Det känns alltid svårt att rasera något som har och har haft ett stort värde för att ersätta det med något nytt med helt andra värderingar, om vilka man för dagen inte vet så värst mycket.

Jag har mitt namn under ett par motioner som väckts i anslutning till den proposition som behandlas i nu föreliggande utskottsutlåtande, men det är inte om dem som jag skall tala. Jag skulle helst ha sett att forskarutbildningen ändrades på ett helt annat sätt än som nu blir fallet. De motionsyrkanden som jag varit med om att ställa syftar till vissa förbättringar i förslaget — jag skulle helst ha sett ett helt annat förslag.

Jag skall inte tala om resurser och inte om planering och inte om titlar. Jag skall säga några ord om doktorsexamen och om den doktorsgrad som

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

nu skall läggas i graven och som herr statsrådet Palme nyss medvetet karikerade. Herr Richardson har sagt en del om dessa saker och har, kanske på ett bättre sätt än jag skulle ha kunnat, uttryckt en del av det som jag anser. Jag kommer i stället kanske att låta som en röst från det förgångna och te mig som en vålnad från en gång-en tid, men jag tycker att det vore synd om den gamla doktorsgraden skulle försvinna utan ett ord.

Jag skall göra mig skyldig till ytterligare en indiskretion. Vid det utskotts-plenum jag nyss talade om sades att den doktorsgrad som det förut i genomsnitt tog åtta år att nå efter den akademiska grundexamen nu genom den bättre handledningen och de bättre studieförhållandena i övrigt skulle kunna erhållas på så kort tid som fyra år. Detta är ju inte riktigt, men jag vill ändå säga det, ty dessa båda examina kommer väl i framtiden att jämföras i varje fall i den allmänna uppfattningen. Jag tror att det som konsistoriet vid universitetet i Uppsala säger i sitt remissyttrande är riktigare att den nya doktorsexamen närmast bör jämföras med nuvarande licentiatexamen. Inte heller föredragande statsrådet vill säga att den nya doktorsexamen är densamma som den gamla doktorsgraden. Det har också statsrådet Palme klart uttalat i dag.

I propositionen sägs bl. a. följande: »De krav på originalitet och fullständighet — det senare i meningen helt genomarbetade problemkomplex — som traditionellt ställts på doktorsavhandlingarna bör således tonas ner i det nya systemet.» Enligt statsrådets uppfattning bör doktorsavhandlingarna i det nya utbildningssystemet ha karaktär av kvalificerade examensarbeten till skillnad från de omfångsrika lärdomsprov som de nuvarande avhandlingarna ofta utgör. Doktorsavhandlingarna bör ses endast som ett etappmål och inte som ett livsverk. Individens väsentligaste vetenskapliga insatser bör normalt kunna väntas komma efter utbildnings-

perioden och inte som ett led i utbildningen, allt enligt vad som står i propositionen och vad också statsrådet Palme har sagt här.

Detta innebär, såvitt jag kan förstå och som också konsistoriet i Uppsala säger i sitt remissyttrande, att frågan om en postdoktoral utbildning måste lösas. Departementschefen sade också i sitt inlägg nyss att det stora vetenskapliga arbetet skall göras efter doktorsexamen. Det måste då naturligtvis finnas möjligheter för vederbörande att göra det. Doktorsexamen kan således inte bli den högsta vetenskapliga nivå som skall kunna nås. Den som kvalificerar sig med ett arbete med originalitet och fullständighet, för att citera propositionens ord, för docentkompetens — den tänkta doktorsexamen kan såvitt jag förstår inte ge en docentkompetens — bör väl få ett slags titel doktor phil. habil i enlighet med tyskarnas terminologi. Några skall väl kvalificera sig för denna kompetens också i framtiden, och varför kunde man inte ha sparat doktorstiteln för den kategorin och behållit licentiattiteln för den här nya examen? Då hade man siktat på kvalitet och inte på kvantitet i fråga om doktorsgraden. Varför skall det vara nödvändigt att kalla den nya examen för doktorsexamen?

Det sägs att den doktorsexamen man nu skall komma fram till är mera jämställd med den internationella standarden. I själva verket växlar fordringarna för doktorsgraden i avsevärd grad i olika länder. I Frankrike anses de vara högre än i Sverige. I Sovjet, där frågan diskuterades vid andra avdelningens besök för fyra, fem år sedan vid Leningraduniversitetet, var det varje år mycket få som tog doktorsexamen. Där var fordringarna synbarligen mycket höga. I USA är de för närvarande lägre än i Sverige, men där växlar det vid olika universitet och i olika ämnen. För att nå en filosofie doktorsgrad ovanpå en Bachelor of Arts tar det i genomsnitt 6,3 år i fysik och kemi, 7,3 år

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

i biologiska ämnen, 8 år i samhällsvetenskapliga ämnen och 9,5 år i humaniora enligt vissa uppgifter som jag har fått.

Hittills har en svensk filosofie magister legat något högre än en Bachelor of Arts. I framtiden, med den fasta studiegång som nu inletts, torde de bli ungefär jämställda. Ur dessa uppgifter kan man konstatera att en svensk doktors-examen av allt att döma kommer att ligga under, och i vissa ämnen betydligt under, en amerikansk filosofie doktors-examen. Den fördjupning och erfarenhet som följer med längre forskningspraktik kan inte ersättas av handledning och bunden undervisning, särskilt naturligtvis om det inte finns lärare för det.

Tiden från forskarutbildningens start till examen bör normalt vara fyra år. En längre studietid än fyra år bör inte accepteras annat än i undantagsfall. Huvudpunkten i den nya forskarutbildningen skall vara att en genomtänkt, systematiskt planerad utbildningsgång med ökad undervisning och handledning skall läggas upp för varje doktorand. En sak undrar man verkligen över: Vart tar den verkligt originelle forskaren vägen, han som med sina nya och geniala idéer finner nya lösningar och nya vägar och som gör det redan som ung?

Jag vill ur en motion — den är inte vår — citera följande rader som jag tycker har mycket att säga: »Vi vill understryka angelägenheten av att handledarens möjligheter att påverka forskaren och hans verksamhet inte blir otillständigt stora. Sålunda måste forskaren själv få välja avhandlingsämne, och vidare bör han själv kunna utveckla forskningsmetoden, inom ramen för tillgängliga resurser. Samarbetet mellan handledare och doktorand får sålunda inte innebära att handledaren bestämmer över doktoranden» osv. Jag tycker att det är kloka åsikter som ligger bakom de orden.

Den fast uppgjorda planen för under-

sökningen, enligt vilken arbetet skall ta fyra år, håller kanske inte alls. Låt oss säga att man under arkivstudier i slutet av forskningsarbetet finner nya, förut helt obeaktade källor som ger en helt förändrad bakgrund till den händelse, det problem man är i färd med att utreda. Sådant händer ännu i våra dagar. Tänk om en arkeolog gör nya fynd vid sin utgrävning vilka höggredigt förändrar de idéer han tidigare haft, tänk om de laboratorieundersökningar man gjort enligt planen klargör att den idé enligt vilken man arbetat inte var riktig, att lösningen ser ut att ligga i en annan riktning, att man måste pröva, kontrollera, se om nu detta kan vara det riktiga; allt sådant kan förstöra tidsplanen och göra att man inte kan bli färdig inom den snävt avgränsade tid som fastställts i den uppgjorda planen — detta naturligtvis om man verkligen vill nå fram till något av värde. Varför skall tidsplanen vara så fix?

Jag vill inte påstå att alla svenska doktorsavhandlingar givit resultat av bestående värde. Herr Richardson talade om dem alldeles nyss, och jag har samma uppfattning som han om det stora värde som många av dem haft, men alla avhandlingar är, som sagt, inte av lika stort värde. Det gäller för övrigt om vetenskapliga arbeten över huvud taget. Man brukar ju säga att det är bara de stora sanningarna som lever i tio år.

Det är klart att många av avhandlingarna har varit krönet på ett livsverk i det vetenskapliga arbetet och att tiden efter avhandlingens färdigställande ägnas åt mera rutinmässiga arbeten. Många har emellertid varit av grundläggande betydelse och nära nog bildat epoker. Jag kan räkna upp ett antal sådana standardverk av monografityp vilka dock ingalunda varit avslutande livsverk utan tvärtom inledningen till fortsatta framgångsrika forskningsinsatser. Sådana monografier skall man inte satsa på i framtiden. De skall falla bort.

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

Det är väl i nivelleringens anda som de förs bort, kan jag föreställa mig.

Statsrådet anser att det i princip inte är universitetens uppgift att bereda förtjänta forskare tillfälle till tryggad vetenskaplig verksamhet. Han säger också att växlingar mellan anställning inom universitetsorganisationen och tjänst inom annan offentlig verksamhet bör — till skillnad mot vad som för närvarande ofta synes vara fallet — betraktas som normala och önskvärda företeelser. Och han anger ett antal ämnesområden där vetenskaplig verksamhet utanför universitetet med fördel kan äga rum. Det är säkert rätt, och jag har ingenting att invända mot de exempel som han anför beträffande det området. Men i många ämnen måste ju detta betyda att vederbörande kommer bort från det vetenskapliga arbetet och den vetenskapliga miljön. För att ta ett exempel: Var kan en klassisk filolog få ett arbete som ger anledning och möjlighet till vetenskapliga forskningar, till vetenskapliga kontakter, annat än vid universitet? Det finns många andra ämnen där detta kan vara lika svårt.

Statsrådet säger också i propositionen att disputationerna skall förenklas. Ja, gärna det. De gamla traditionella formerna har sedan gammalt börjat att luckras upp. Och de är ju utanverk.

Promotionerna skall också falla bort. Naturligtvis har de i och för sig inget värde. Det är kanske rätt som herr Richardson sade att de är mest att skratta åt. De kan sägas vara uttryck för akademisk pompa, akademisk högfärd och självtillräcklighet — det tycker väl många. Men de representerar en tradition sedan många sekler. Och det finns många människor som tycker om traditioner.

Hur går det med hatten, symbolen för vetenskapens frihet, som visar att vetenskapsmannen är karl för sin hatt? Hur går det med ringen, symbolen för troheten mot vetenskapen, för det omutliga sökandet efter sanningen?

Skall de också försvinna? Också de är ju bara utanverk men ändå symboler som har ett visst värde — åtminstone tycker en gammal konservativ pensionär det.

Den gamla doktorsgraden hade många privilegier som sedan länge alla har försvunnit men som fanns i gamla tider, t. ex. rätten att vara befriad från vissa skatter eller rätten att halshuggas i stället för att hängas om man hade dömts till dödsstraff. Allt det här är ju borta för längesedan, och det är väl ingen som sörjer dessa privilegier. Nu försvinner den doktorn själv.

Som en devis för propositionen och för utskottsutlåtandet skulle man kunna använda de ord som promotorn vid en promotion riktar som avsked till den nypromoverade: Vale, praeclarissime doctor. Det betyder ungefär: Farväl, högst lysande doktor. — Vi säger farväl till den gamla doktorsgraden som var ett synligt bevis på att ett värdefullt och omfattande arbete på ett systematiskt sätt hade kunnat genomföras. Vi kommer i stället att så småningom få också en doktor, men en ny doktor av en lägre dignitet.

Herr MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Den långa debatt som har förts kring forskarutbildning och forskarkarriär torde ha understrukit utskottets uttalande om att enighet råder i fråga om huvudragen i den föreliggande propositionen. Meningsskiljaktigheter råder egentligen bara på tre punkter, nämligen i fråga om studietidens längd, i fråga om införandet av en mellanexamen och i fråga om resurserna.

I fråga om studietiden är det riktigt som herr Wallmark säger, att våra uppfattningar går väsentligt isär. Utskotts-majoriteten hävdar att tiden för forskarutbildningen normalt skall vara fyra år och att den tiden endast i undantagsfall bör få överskridas. Låt mig fästa uppmärksamheten på det förhål-

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

landet att i så fall praktiskt taget varje enskild doktorand måste utarbeta en särskild utbildningsgång. Den skall vara systematisk och väl planerad. Den skall bygga på att studierna bedrivs på heltid och vid en avpassad kunskapsnivå. I reservationen förordas ju en flexibilitet; olika uttryck används, men sammanfattningsvis sägs i reservation 1 att beträffande studietiden för avläggande av doktorsexamen skall man vara relativt generös och man skall ta hänsyn till de fall som kan väntas uppkomma då doktorander önskar ta utbildningsresurser i anspråk längre tid än fyra år.

Jag tar detta som ett exempel på tankegången hos reservanterna, därför att om man accepterar detta så innebär det, såvitt jag kan bedöma det, att man praktiskt taget river upp hela fältet. Då ges ju oanade möjligheter att använda längre utbildningstid än de fyra åren och — som också statsrådet Palme påpekade — det kommer att ske till förfång för andra, eftersom resurserna ju är begränsade.

Även i fråga om reservation 2 säger utskottet att man bör ha samma bedömning, man bör ha en fastställd utbildningstid liksom när det gäller forskarutbildningen. Beträffande mellanexamen är det ju riktigt att många remissinstanser har gett sina förord, men utskottet har vid sin bedömning sagt sig att det är klokt att följa departementschefen, som säger att man på ett eller flera områden kan tänka sig att det blir fråga om en utbildningsgång som utmynnar i en särskilt yrkesinriktad examen. Utskottet understryker detta och anser att i de fall där det visar sig att man kan ha en mellanexamen bör man snarast möjligt besluta sig för en sådan.

Vad gäller resurserna är det ju även här fråga om en reform som skall genomföras etappvis, och det har utskottet enhälligt accepterat. De resurser som nu står till förfogande bedömer vi i utskottsmajoriteten vara tillräckliga

för att täcka den första etapp som det här gäller. I fortsättningen blir det ju — och det betonar vi i utskottsmajoriteten — en budgetfråga i vilken takt man kan öka resurserna. Det är inte enbart en fråga om pengar, det berör också de personella resurserna. Därför säger utskottsmajoriteten att i detta fall bör en beräkning ske i vanlig ordning av de anslagsäskande myndigheterna. Vi avvisar tanken på att man här, som tydligen reservanten var inne på, skulle tillsätta en särskild sakkunnigutredning för att analysera detta och lägga fram någon plan. Detta skulle, enligt min mening inte innebära någon vinning för framtiden mot bakgrund av allt annat som riksdagen har beslutat och kommer att få ta ställning till. Jag tillåter mig fästa uppmärksamheten på vuxenutbildningen, som riksdagen fattat beslut om att prioritera. Men riksdagen har ändå inte sagt någonting om hur mycket som skall ställas till förfogande i fråga om pengar osv. Det har vi inte ansett oss kunna göra tidigare, och det kan vi nog inte göra i detta fall heller.

När det gäller resurserna får det ändå sägas att den föreslagna ökningen inte är oväsentlig. I pengar rör det sig om cirka 8,7 miljoner kronor, och det är fråga om 50 nya doktorandstipendier och ett 100-tal nya forskartjänster. Avslutningsvis vill jag understryka detta. Jag tror nämligen inte att man skall försöka göra gällande att ingenting händer. Här är i stället någonting på gång: ökade resurser ställs till förfogande. Sedan får man bedöma möjligheterna att öka i takt med våra ekonomiska och personella resurser. Givetvis får man avväga mot andra krav, inte minst på skol- och utbildningsområdet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan, varvid dock vissa punkter, vid vilka endast yrkats bifall till utskottets hemställan, komme att sammanföras.

I fråga om *punkten 1*, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wirtén* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 93 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 1 betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wirtén* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 60.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vidare gjorde herr talmannen enligt de avseende *punkten 2* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepats propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wirtén* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 93 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wirtén* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 60.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ytterligare gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande *punkten 3* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det för-

Ang. forskarutbildning och forskarkarriär m. m.

slag, som innefattades i den av herr Ottosson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wallmark* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 93 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ottosson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wallmark* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 107;

Nej — 21.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls därpå vad utskottet hemställt i *punkterna 4—18*.

Med avseende å *punkten 19*, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 4 betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkan-

den och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wirtén* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 93 punkten 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 4 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wirtén* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 61.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet hemställt i *punkterna 20—22*.

Vidkommande *punkten 23* gjorde herr talmannen härpå propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 5 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wirtén* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 93 punkten 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 5 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wirtén* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 60.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i *punkten 24*.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varvid ledningen av kammararens förhandlingar övertogs av herr förste vice talmannen.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående forskarutbildning och forskarkarriär m. m., såvitt avser ändring i studiemedelsförordningen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 20, i an-

Ang. ny organisation av sjöfartsverket ledning av Kungl. Maj:ts proposition angående forskarutbildning och forskarkarriär m. m. såvitt avser vissa kostnader för doktorandstipendier vid jordbrukets högskolor, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1969/70 till byggnadsarbeten samt inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m.; samt

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående professur i historia, särskilt stads- och kommunhistoria, vid universitetet i Stockholm.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. ny organisation av sjöfartsverket

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning rörande farleder m. m. i Hjälmaren och Kungl. Maj:ts proposition angående ny organisation av sjöfartsverket, m. m., sistnämnda proposition i vad den hänvisats till statsutskottet, jämte motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t, enligt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1969, föreslagit riksdagen att dels, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1969/70 beräkna till Sjöfartsverket m. m. ett anslag av 113 600 000 kronor, dels godkänna vad departementschefen anfört rörande förpliktelser i fråga om underhåll av farleder m. m. i Hjälmaren.

I propositionen nr 58 hade Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över kommunika-

Ang. ny organisation av sjöfartsverket

tionsärenden för den 14 mars 1969, föreslagit riksdagen att

1. antaga förslag till ändring i folkbokföringsförordningen den 9 juni 1967 (nr 198),

2. avgiva yttrande över förslag till ändring i mönstringsförordningen den 14 april 1961 (nr 87),

3. godkänna de riktlinjer som departementschefen angivit för organisation m. m. av sjöfartsverket,

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att vid sjöfartsverket inrätta fem extra ordinarie tjänster för chefer för avdelningar,

5. besluta, att den 1 juli 1969 skulle inrättas ett centralt sjömansregister och en central sjömansnämnd i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat,

6. godkänna vad departementschefen förordat rörande Falsterbokanalerna,

7. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de övergångsanordningar och åtgärder i övrigt som behövdes för att genomföra förslagen,

8. för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln anvisa

a) till Allmänna sjövägar ett förslagsanslag av 103 120 000 kronor,

b) till Säkerheten på fartyg ett förslagsanslag av 5 610 000 kronor,

c) till övrig verksamhet ett förslagsanslag av 3 993 000 kronor,

d) till Vissa kostnader i samband med ny organisation av sjöfartsverket ett förslagsanslag av 1 017 000 kronor,

9. bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1969/70 bevilja bidrag till småbåtshamnar med sammanlagt högst 4 000 000 kronor, samt

10. för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Bidrag till fiskehamnar m. m. ett reservationsanslag av 1 000 kronor,

b) till Åtgärder för fritidsbåttrafiken ett reservationsanslag av 1 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I propositionen nr 58 hade föreslagits ny organisation av sjöfartsverkets centrala förvaltning. Verkets uppgifter föresloges koncentrerade till att avse främst handelssjöfartens farleder och fartyg.

Vidare föresloges, att ett centralt sjömansregister skulle inrättas vid sjömansförmedlingen i Göteborg. Härvid skulle sjömanshusens och sjöfartsstyrelsens registrering av sjömän upphöra. Sjömanshusens övriga uppgifter — dvs. mönstringsverksamheten — föresloges bli integrerade med sjömansförmedlingen i den allmänna arbetsförmedlingens lokala organisation. En central sjömansnämnd skulle ersätta de regionala nämnderna.

Propositionen hade hänvisats, i vad den avsåg ändringarna i folkbokföringsförordningen och mönstringsförordningen, till lagutskottet och tilldelats andra lagutskottet, i vad den anginge bidrag till småbåtshamnar och anslag under nionde huvudtiteln, till jordbruksutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 614, av herr *Olsson, Johan*, och II: 698, av fru *Jonäng* och herr *Eriksson* i Bäckmora,

dels de likalydande motionerna I: 619, av herr *Palm m. fl.*, och II: 712, av herr *Nyström m. fl.*,

dels de likalydande motionerna I: 622, av fru *Segerstedt Wiberg m. fl.*, och II: 365, av herr *Åberg m. fl.*,

dels motionen II: 1108, av herr *Sellgren* och herr *Westberg* i Ljusdal,

dels ock motionen II: 1109, av herrar *Tobé* och *Ekström*.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

1. att riksdagen måtte godkänna vad departementschefen i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 3 januari 1969 anfört rörande för-

pliktelser i fråga om underhåll av farleder m. m. i Hjälmaran,

2. att riksdagen måtte avslå motiönen II: 1109,

3. att riksdagen måtte avslå motiönen II: 1108,

4. att riksdagen måtte godkänna de riktlinjer som i statsrådsprotokollet ööer kommunikationsärenden för den 14 mars 1969 angivits för organisationen m. m. av sjöfartsverket,

5. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att vid sjöfartsverket inrätta fem extra ordinarie tjänster för chefer för avdelningar,

6. att riksdagen måtte avslå motiönera I: 622 och II: 365,

7. att riksdagen måtte avslå motiönera I: 619 och II: 712,

8. att riksdagen måtte avslå motiönera I: 614 och II: 698,

9. att riksdagen måtte besluta, att den 1 juli 1969 skulle inrättas ett centralt sjömansregister och en central sjömansnämnd i huvudsaklig ööverensstämmelse med vad departementschefen i statsrådsprotokollet ööver kommunikationsärenden för den 14 mars 1969 förordat,

10. att riksdagen måtte godkänna vad departementschefen i statsrådsprotokollet ööver kommunikationsärenden för den 14 mars 1969 förordat rörande Falsterbokanalen,

11. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de öövergångsanordningar och åtgärder i öövrigt som behövdes för att genomföra de förslag som upptagits i sistnämnda statsrådsprotokoll,

12. att riksdagen för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under sjätte huvudtiteln måtte anvisa

a. till Allmänna sjövägar ett förslagsanslag av 103 120 000 kronor,

b. till Säkerheten på fartyg ett förslagsanslag av 5 610 000 kronor,

c. till öövrig verksamhet ett förslagsanslag av 3 993 000 kronor,

Ang. ny organisation av sjöfartsverket

d. till Vissa kostnader i samband med ny organisation av sjöfartsverket ett förslagsanslag av 1 017 000 kronor.

Herr förste vice talmannen anförde, att vid ööverläggningen angående föörevarande utlåtande jämväl finge beröras andra lagutskottets utlåtande nr 50 och jordbruksutskottets utlåtande nr 17; yrkanden beträffande sistnämnda båda utlåtanden skulle dock framställas först sedan respektive utlåtande fööredragits.

Herr BLOMQUIST (m):

Herr talman! I propositionen om en ny organisation av sjöfartsverket ingår också förslag till ett nytt system för registrering av sjömän. De 16 sjömanshus där man hittills har föört register läggs ner. Nu skall ett centralt sjömansregister komma till stånd. Själva mönstringsuppgiften ööverförs på sjömansförmedlingarna. Dessutom ersätts de regionala sjömansnämnderna med en central sjömansnämnd knuten till Göteborg.

Denna nya organisation tvingar fram ändringar i mönstringsföörordningen och folkbokföringsföörordningen. Det är i detta sammanhang andra lagutskottet haft att befatta sig med propositionen.

När det gäller behandlingen av själva sakinnehållet i propositionen har utskottet i full enighet arbetat fram sitt utlåtande. Meningarna har gått isär på en enda punkt, och det gäller tidpunkten för föörfattningsändringarnas ikraftträdande. Utskottsmajoriteten har fööljt departementschefen och fööreslår den 1 juli i år. Reservanterna tycker inte att utskottet skall handla mot bättre vetande, och det gör man, menar vi, om man envist håller fast vid det fööreslagna datum, den 1 juli i år. Det är nämligen mycket svårt att tro att alla nya tillämpningsföoreskrifter, alla nya blanketter och mycket annat nytt i god tid fööre halvårsskiftet kan ligga färdiga hos de olika sjömansförmedlarna och mönstringsföörättarna.

Ang. ny organisation av sjöfartsverket

Mönstringsförrättarna på utländsk botten skall ha handlingar och författningar, i översättning till olika främmande språk dessutom, vilket torde göra det omöjligt för dem att till den 1 juli kunna hålla de nya bestämmelserna till handa.

Är det rätt att låta en ny organisation starta under sådana betingelser? Reservanterna tycker inte det och föreslår därför att ändringen av folkbokföringsförordningen måtte träda i kraft först den 1 januari 1970.

Herr talman! Så ett litet påpekande. I statsutskottets hemställan med anledning av denna proposition har tidpunkten för ikraftträdandet av den nya organisationen angivits till den 1 juli 1969. Detta datum torde emellertid vara beroende av det principbeslut som fattas vid andra lagutskottets utlåtande nr 50. Jag förutsätter, herr talman, att beslutet vid detta statsutskottets utlåtande blir beroende av det beslut som fattas vid andra lagutskottets utlåtande.

I detta anförande instämde fru *Hamrin-Thorell* (fp) och herr *Axelsson* (fp).

Fru LUNDBLAD, GRETHE, (s):

Herr talman! Såsom herr Blomquist har nämnt innebär den lagändring som föreslås, att mönstringen av sjömän skall flyttas från sjömanshusen till sjömansförmedlingarna. Mönstringen i utlandet skall skötas av särskilda mönstringsförrättare.

Några reservanter inom andra lagutskottet är nu rädda för att tidsfristen för förberedelserna är för kort. Majoriteten inom andra lagutskottet har inte haft någon anledning att betvivla att kommunikationsdepartementet gjort sådana förberedelser för denna del av organisationsändringen att den skall kunna genomföras på rätt sätt. Denna ändring är också en del av en stor omorganisation av all administration som anknyter till sjöfartsverket. Därför har man anledning förmoda att stora förberedelser redan har gjorts.

I övrigt innebär denna reform en så välkommen rationalisering att man inte i onödan bör fördröja den. Även om en del av organisationen för mönstring av sjömän av naturliga skäl måste förläggas utomlands och man måste anlita kontaktorgan där, torde man inte med nuvarande goda internationella kommunikationer behöva hysa några farhågor för att den nya organisationen inte kommer att fungera.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr BLOMQUIST (m):

Herr talman! I anledning av vad fru Lundblad yttrade vill jag bara säga att man nog får det intrycket av hennes ordval att det inte är fråga om övertygelse. Hon »förmodade» hela tiden, och vad vi reservanter har vänt oss emot är just, att utskottet i denna fråga behärskats av en from förhoppning om att allt skall ordna sig. Den förhoppningen framfördes på nytt i fru Lundblads anförande. Jag tycker nog att man i ett sådant här sammanhang inte får nöja sig med förmodanden och förhoppningar. Man måste ha fakta. Mig veterligt presenterades inför utskottet inga fakta angående hur långt förberedelserna fortskridit inom departementet.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen yttrade, att under överläggningen annat yrkande ej framstälts än om bifall till utskottets hemställan. I anledning av erinran av herr Blomquist, avseende punkten 9, torde dock, fortsatte herr förste vice talmannen, beslutet vid denna punkt få bliva alternativt och beroende av senare beslut vid andra lagutskottets utlåtande nr 50.

Herr förste vice talmannen gjorde därefter proposition på bifall till statsutskottets hemställan i utlåtande nr 96 med den kompletteringen, att beslutet i punkten 9 alternativt avsåge den 1 juli 1969 respektive den 1 januari 1970,

Ang. tidpunkten för ikraftträdandet av vissa författningar beträffande registrering av sjömän

därvid förstnämnda datum gällde, om kammaren senare bifölle andra lagutskottets utlåtande nr 50, och sistnämnda datum gällde, om kammaren bifölle den vid andra lagutskottets utlåtande fogade reservationen.

Kammaren biföll utskottets hemställan sådan den av herr förste vice talmannen angivits.

Ang. tidpunkten för ikraftträdandet av vissa författningar beträffande registrering av sjömän

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny organisation av sjöfartsverket, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott.

Genom en den 14 mars 1969 dagtecknad proposition, nr 58, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden,

dels föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändring i folkbokföringsförordningen den 9 juni 1967 (nr 198),

dels begärt riksdagens yttrande över vid propositionen fogat förslag till förordning om ändring i mönstringsförordningen den 14 april 1961 (nr 87),

dels föreslagit riksdagen att bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt. Bland dessa märktes bland annat förslag att inrätta ett centralt sjömansregister och en central sjömansnämnd.

De föreslagna författningsändringarna hade avsetts träda i kraft den 1 juli 1969.

Propositionen hade, såvitt anginge ändringar i folkbokföringsförordningen och mönstringsförordningen, hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

A. att riksdagen måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om ändring i folkbokföringsförordningen den 9 juni 1967 (nr 198);

B. att riksdagen måtte i anledning av det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om ändring i mönstringsförordningen den 14 april 1961 (nr 87) i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört.

Reservation hade anförts av herrar *Andreasson* (cp), *Axelsson* (fp), *Blomquist* (m) och *Gustavsson* i Alvesta (cp), fröken *Wetterström* (m), fröken *Sandell* (s) samt fru *Fränkel* (fp), vilka ansett, att utskottets yttrande i viss angiven del bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen måtte antaga det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om ändring i folkbokföringsförordningen den 9 juni 1967 (nr 198) med den ändringen, att förordningen trädde i kraft den 1 januari 1970;

B. att riksdagen måtte i anledning av det genom propositionen framlagda förslaget till förordning om ändring i mönstringsförordningen den 14 april 1961 (nr 87) i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad reservanterna anfört.

Herr **BLOMQUIST** (m):

Herr talman! Jag yrkar bifall till den reservation som är fogad till utskottets utlåtande.

Fru **LUNDBLAD, GRETHE**, (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Ang. bidrag till småbåtshamnar

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han uppreat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Blomquist* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 50, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Blomquist* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 52.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. bidrag till småbåtshamnar

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny orga-

nisation av sjöfartsverket, m. m. jämte motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till jordbruksutskottet.

I propositionen nr 58 hade Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 14 mars 1969, föreslagit riksdagen bland annat att godkänna riktlinjerna för ny organisation av sjöfartsverket, att godkänna ändringsförslag beträffande vissa förordningar samt att anvisa medel till i propositionen angivna ändamål.

I den del propositionen hade remitterats till jordbruksutskottet hade Kungl. Maj:t föreslagit, att riksdagen skulle bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1969/70 bevilja bidrag till småbåtshamnar med sammanlagt högst 4 000 000 kronor samt att riksdagen för budgetåret 1969/70 på driftbudgeten under nionde huvudtiteln skulle anvisa till Bidrag till fiskehamnar m. m. ett reservationsanslag av 1 000 kronor och till Åtgärder för fritidsbåttrafiken ett reservationsanslag av 1 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels vid riksdagens början väckta

1. de likalydande motionerna I: 322, av herr *Tistad m. fl.*, och II: 364, av herr *Aberg m. fl.*,

2. de likalydande motionerna I: 609, av herr *Lidgard*, och II: 726, av herr *Wennerfors m. fl.*,

dels ock i anledning av propositionen nr 58 väckta

1. de likalydande motionerna I: 982, av herr *Schött*, och II: 1128, av herr *Thylén*,

2. motionen II: 1129, av herr *Wiklund* i Stockholm.

I motionerna I: 322 och II: 364 hade anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte framhålla vikten av mera generösa normer vid beviljande

av anslag ur bensinskattemedel till de mindre hamnarna.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

1. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionerna I: 982 och II: 1128 godkänna vad utskottet uttalat i fråga om handläggning av ärenden rörande fiske- och småbåtshamnar,

2. bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1969/70 bevilja bidrag till småbåtshamnar med sammanlagt högst 4 000 000 kronor,

3. på riksstaten under nionde huvudtiteln för budgetåret 1969/70 anvisa

a. till Bidrag till fiskehamnar m. m. ett reservationsanslag av 1 000 kronor,
b. till Åtgärder för fritidsbåttrafiken ett reservationsanslag av 1 000 kronor, att avräknas mot automobilskatte medlen,

4. lämna motionerna I: 322 och II: 364 utan åtgärd,

5. lämna motionerna I: 609 och II: 726 samt II: 1129 utan åtgärd.

Vid utlåtandet fanns fogat ett särskilt yttrande av herrar *Skårman* (fp), *Carl Eskilsson* (m), *Magnusson* (s), *Skagerlund* (fp), *Sveningsson* (m) och *Antby* (fp) samt fru *Sundberg* (m).

Herr SKÅRMAN (fp):

Herr talman! Jag skulle bara vilja fästa kammarens uppmärksamhet på ett särskilt yttrande som jag varit med om att avgiva här.

Statsmakterna har ju möjlighet att bevilja bidrag till småbåtshamnar med upp till 90 procent av kostnaderna, men kutymen har blivit den att man inte går längre än till 50 procent. Genom den ökade användningen av båtar för fritidsförströelse är det en mycket stor mängd sådana som färdas runt våra kuster och som t. ex. vid inträffat dåligt väder eller nattetid söker sig till småbåtshamnarna. Dessa har således i mycket högre grad än tidigare kommit

Ang. bidrag till småbåtshamnar att frekventeras av främmande båtar. Det är därför skäl att höja bidragen — möjligheter finns, och vi har alltså inte behövt ställa något särskilt yrkande om bidrag.

Men jag skulle vilja vädja till dem som har beslutanderätten i dessa ärenden att i högre grad än tidigare medverka till dessa småhamnars underhåll och utbyggande. Det har ekonomiskt blivit ganska betungande för många kommuner, inte bara vid ostkusten och sydkusten utan kanske framför allt på västkusten. Det är en sak som både har med fritidslivet och med skydd av människoliv att göra. Vi vet ju att Sjöräddningen blir larmad väldigt ofta både i tid och otid. Genom att ha tillräckliga hamnresurser och genom att hålla hamnarna öppna för fritidsfararna minskar man risken för att människoliv i onödan skall gå till spillo.

Jag vill som sagt endast fästa kammarens uppmärksamhet på detta särskilda yttrande.

Häri instämde herr *Eskilsson* (m).

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anledning av ändrad fördelning av ärendena mellan statsdepartementen;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statlig garanti för Aktiebolaget ASEA-ATOM:s förpliktelser m. m.;

nr 100, i anledning av motioner om anslag ur Norrlandsfonden till samerna;

nr 101, i anledning av motion om undersökning angående förekomsten av naturgas och olja på östgötaslätten; samt

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Täck-

ning av merkostnader för löner och pensioner m. m. för budgetåret 1969/70.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om uttagande av utländsk skatt och allmän avgift; samt

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i föräldrabalken, m. m.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till studiebidrag m. m. för budgetåret 1969/70, såvitt avser ändring i studiehjälpsreglementet och studiemedelsförordningen, jämte motioner i ämnet; samt

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967) jämte i ämnet väckt motion.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 194, till Konungen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i föräldrabalken, m. m. jämte motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till bevillningsutskottet.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 195, till Konungen i anledning av motioner om information i författningsfrågan.

Interpellation ang. utvecklingen på valutaområdet

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (m) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Monetära svårigheter i det ena landet efter det andra har påverkat de internationella betalningarna och föranlett diskussioner om de rådande finansiella mekanismerna.

Utvecklingen på den internationella valutamarknaden det senaste året har givit vid handen att nämnda marknad kännetecknas av en påtaglig internationell monetär instabilitet. Denna instabilitet har icke minst kommit till krisartat uttryck i de omfattande kapitalrörelser, som ägt rum de senaste veckorna och som särskilt berört de stora världsvalutorna, men ej heller lämnat den svenska valutareserven oberörd. Ränteläget har successivt drivits upp från land till land. Även om oron de senaste dagarna lugnat ner sig, är det tydligt att betydande risker föreligger för att liknande och kanske än allvarligare kriser kan komma att uppstå i framtiden, vilka kan komma att äventyra den internationella likviditeten med ty åtföljande konsekvenser för varuutbytet länderna emellan ävensom för produktion och sysselsättning. Den osäkerhet om valutapariteterna som råder har i någon mån rubbat förtroendet för det rådande valutasystemet såsom sådant.

I anledning härav tillåter jag mig att till statsrådet och chefen för finansdepartementet rikta frågan, huruvida han är beredd att eventuellt i samband med någon av de kommande ekonomiska debatterna lämna riksdagen en analys av utvecklingen på valutaområdet ur svenska och internationella aspekter.

Är snara åtgärder tänkbara för att genom ett ökat samarbete länderna emellan inom Bretton-Wood-avtalets ram åvägbringa ett bättre sakernas tillstånd?

På gjord proposition medgav kam-
maren, att ifrågavarande spörsmål
finge framställas.

nr 1056, av herr *Pettersson, Karl*,
m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts pro-
position nr 115, angående komplette-
ring av riksstatsförslaget för budget-
året 1969/70, m. m.

_____

Anmälades och bordlades följande
motioner:

nr 1052, av herr *Alexanderson*,
nr 1053, av herr förste vice talman-
nen *Strand m. fl.*,
nr 1054, av herr *Werner*, och
nr 1055, av herr *Åkerlund m. fl.*,
i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-
tion nr 112, med förslag till lag om
ändring i landstingslagen den 14 maj
1954 (nr 319), m. m.; samt

_____

Justerades protokollsutdrag för den-
na dag, varefter kammarens samman-
träde avslutades kl. 14.21.

In fidem

K.-G. Lindelöw

/Solveig Gemert

Fredagen den 16 maj

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 7 innevarande månad.

Föredrogos och hänvisades motionerna nr 1052—1055 till konstitutionsutskottet och motionen nr 1056 till statsutskottet.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 117, med förslag till lag om ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar, m. m.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av motioner om en europeisk luftvårdsstadga m. m.;

nr 6, i anledning av motioner om svensk anslutning till IUCN; samt

nr 7, i anledning av proposition angående godkännande av avtal om räddning och återsändande av rymdfarare samt återlämnande av föremål som sänts ut i yttre rymden;

konstitutionsutskottets utlåtande nr 24, i anledning av proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om ändring i kommunindelningen jämte följdmotioner;

statsutskottets utlåtanden:

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag angående det statliga utvecklingsbiståndet jämte motioner;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvecklingsarbe-

te rörande utvinning av uran jämte motioner;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till teckning av aktier i Kalmar Verkstads AB jämte motioner;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om kreditgaranti åt svensk varvsindustri m. m.;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1968/69 till teckning av aktier i SMT Machine Company AB jämte motioner;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisations- och anslagsfrågor rörande försvaret, i vad avser kapitalbudgeten, jämte motioner;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisations- och anslagsfrågor rörande försvaret, i vad avser driftbudgeten m. m., jämte motioner;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökade resurser för statlig företagsetablering inom ramen för ett särskilt bolag m. m. jämte motioner;

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om inrättande av en pressens lånefond m. m. jämte motioner;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss tidningsdistribution genom postverket;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om bemyndigande att avstå fast egendom som tillfallit allmänna arvsfonden såsom arv;

nr 110, i anledning av motion angående ersättning till vissa personer m. m.; samt

nr 111, i anledning av motioner om löpande statistiska undersökningar av konsumenternas inköpsplaner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 35, med anledning av Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till förordning om ändring i förordningen om automobilskatt och till traktorskatteförordning, m. m., jämte motioner;

nr 40, med anledning av Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till ändringar i förordningen den 26 juli 1947 (nr 577) om statlig förmögenhets-skatt jämte motioner;

nr 41, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försöksverksamhet på det nykterhetspolitiska området jämte motioner;

nr 43, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623) jämte motioner;

nr 44, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om beräkning av skogsvärde vid 1970 års allmänna fastighetstaxering, m. m. jämte motioner; samt

nr 47, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i tulltaxan den 12 januari 1968 (nr 25), m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt valuta-reglering jämte motioner; samt

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, m. m., jämte motioner;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 52, i anledning av motioner om upphävande av lagen om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet, m. m.;

nr 53, i anledning av motion om åtgärder mot otillbörligt utnyttjande av behovsprövade sociala förmåner;

nr 56, i anledning av motioner angående rätten till förtidspension m. m.; samt

nr 57, i anledning av motioner angående rätten till invaliditetsersättning och invaliditetstillägg;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av 1968 års internationella sockeravtal, m. m.; samt

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till jordbruksutskottet; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 44, i anledning av motioner om åtgärder mot barnolycksfall.

Anmälades och bordlades en av herr *Olsson, Manne, m. fl.* undertecknad motion, nr 1057, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 112, med förslag till lag om ändring i landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319), m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.08.

In fidem

Torgny Asplund

/Solveig Gemert

